SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCIX. No. 170. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 4, 1992. CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 4-го ВЕРЕСНЯ 1992. Ч. 170. РІК XCIX.

ДЕМОКРАТИЧНІ СИЛИ В УКРАЇНІ ЗАКЛИКАЮТЬ ДО НОВИХ ВИБОРІВ

Київ (УНІАР). — Тут 1-го вересня у Секретаріяті Народного Руху України відбулося засідання коаліції демократичних сил під гаслом „Новій Україні — новий парлямент". Представники політичних партій, громадських організацій та профспілок обговорили конкретні питання, пов'язані з проведенням референдуму про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України після нових парляментських виборів у 1993 році. На спільній нараді оприлюднено заяву, у якій сказано: „Ми, повноважні представники 23-ох політичних партій та громадських організацій — учасники координаційної наради з питань прискорення радикальних реформ, а також захисту, розбудови та зміцнення демократії, незалежности та державности України, складаємо угоду про об'єднання зусиль та узгодження дій для: 1. Дострокових виборів Верховної Ради у 1993 році та проведення всеукраїнського референдуму про припинення повноважень діючої Верховної Ради. 2. Резигнації Кабінету Міністрів та створення коаліційного уряду народної довіри. Ця заява доводиться до відома усіх низових структур, політичних партій та громадських організацій — учасників спільної наради".

Заяву підтримали повноважні представники НРУ, об'єднання „Нова Україна", Конституційно-демократичної партії, Об'єднаної Соціял-демократичної партії, Партії демократичного відродження України, Партії Зелених України, Української національної консервативної партії, Соціял-демократичної партії України, Української Селянської демократичної партії, Української республіканської консервативної партії, Християнсько-демократичної партії України, Всеукраїнського товариства „Меморіял", Союзу України, Товариства „Вітчизна", Української Студентської спілки, Спілки української молоді, Української соціял-демократичної молоді.

Представник ВОСТу, Солідарних профспілок, Вільних профспілок, Спілки Офіцерів України та Всеукраїнського козацтва були на нараді, як спостерігачі.

УНС дає фінансові поради для жертводавців УОКцентру у Філядельфії

Джерзі Сіті, Н.Дж. — Директор обезпеченевої акції Українського Народного Союзу Роберт Кук інформує, що УНС плянує тепер давати фахові поради для усіх українських жертводавців на Український Освітньо-Культурний Центр у Філядельфії. Обезпеченевий відділ УНС виробив цілу програму, в який спосіб українські професіоналісти жертвуючи датки на УОК-Центр, можуть їх не лише відтягнути від податків, але рівночасно дістати безплатні інформації про це як плянувати своїми фінансами та майном і як можна використати свій вклад в УОК-Центр на майбутнє. Тут ідеться про більші датки на цей Центр, який тепер розпочинає нову кампанію збірки гроша. Кожний, що зложить більшу суму грошей буде вписаний на пропам'ятну таблицю в Центрі та може дістати безплатну допомогу від УНС у вирішенні своїх фінансових справ.

Ця нова збірка розпічнеться тепер висланням листів до усіх членів Центру із інформаціями про нову програму та можливості співпраці, які вона може кожному дати. УНС в цей спосіб хоче допомогти в збірці фондів на УОКЦентр, який відограє ключеву ролю в українському житті Філядельфії.

ЧИКАҐСЬКА ГРОМАДА ВІДЗНАЧИЛА ПЕРШУ РІЧНИЦЮ ПРОГОЛОШЕННЯ САМОСТІЙНОСТИ УКРАЇНИ

Учасники віча під катедрою св. о. Миколая

Чикаго, Ілл. (С.Л.). — Тут, у неділю, 23-го серпня 1992 р., відбулося величаве відзначення першої річниці вікопомної події — проголошення самостійности України — відновлення української незалежної держави.

Святкування зорганізував окремий Громадський Комітет, у якому заступлені були наші обидві централі (УККА і УАКРада), Т-во Сприяння Рух-ові, С.А. Український Золотий Хрест Об'єднання Жінок ОЧСУ, Братство Дивізійників, Братство кол. Вояків УПА, Пласт, СУМ, ОДУМ, Об'єднання українських жіночих організацій й інші. Комітет працював під головуванням інж. Святослава Личика, одного із заступників голови Т-ва Сприяння Рухові в Чикаго, а в склад його входили: інж. Орест Барабник і д-р Мирослав Харкевич (УККА), інж. Зиновій Туркало (УАКРада), адв. Юліян Куляс, Ярина Гарасовська, Юрій Яримович, Анна Кузик, мгр Роман Припхан, Анна Зварич, Іванна Ґорчинська, Анастасія Хариш.

У програмі того урочистого дня був благодарний Молебень в українській католицькій катедрі св. о. Миколая, що його відслужив Митрополит УАПЦ Константин в асисті численного духовенства усіх українських віроісповідань, щоб благати про добру долю для молодої держави. Під час Молебня співав хор православної церкви св. Андрія, під диригентурою д-ра Василя Трухлого. Проповідь виголосив о. Мирон Панчук.

(Закінчення на стор. 8-ій)

Ліквідується Чехо-Словацька федерація

Київ (УНІАР). — Тут в амбасаді Чехо-Словацької Федеративної Республіки відбулася пресова конференція для українських та закордонних журналістів. Тимчасовий повірений ЧСФР в Україні Роберт Гаренчар ознайомив журналістів з офіційними документами, які були недавно ухвалені парляментами, урядами та правлячими політичними партіями Чеської і Словацької республік. З них однозначно випливає, що після 30-го вересня Чеська і Словацька федеративна республіка припинить своє існування, а на її місці з'явиться дві суверенні держави: Чеська республіка і Словацька республіка. Ініціятором „розлучення" став Рух за демократичну Словаччину, який отримав переконливу перемогу на парляментських виборах у червні цього року. Як сказав Р. Гаренчар, він вірить у мудрість обох народів, у розум політиків, які не дозволять у цій ситуації виникнути будь-яким конфліктам і „розлучення" відбудеться в цивілізованих рамках.

ПАНЕЛЬ Т-ВА УІА

Нюарк, Н.Дж. — Т-во УІА, Відділ Ню Джерзі, влаштовує панель на тему „Останні події в Україні". Панель цей відбудеться в залі української католицької церкви св. Івана Хрестителя в Нюарку, при Сендфорд авеню, в суботу, 19-го вересня 1992 року. Початок о год. 5:30 вечора. Учасниками панелю будуть очевидці останніх подій в Україні.

АРТИСТИ З УКРАЇНИ ВИСТУПЛЯТЬ НА СОЮЗІВЦІ

Союзівка. — Тут у неділю, 6-го вересня в рамках концерту, який розпочнеться о год. 8:30 вечора в залі „Веселки", крім згаданих попередньо виконавців виступатимуть Заслужений Артист України, лавреат 1-го фестивалю „Червона Рута", композитор і соліст ансамблю „Смерічка" Павло Дворський, солістка Львівської опери Ніна Мельник та Заслужений Артист України, соліст ансамблю „Усмішка" Михайло Сливоцький. Концертмайстер — керівник Струсівської Капелі Бандуристів Богдан Іваноньків.

НАУКОВЕЦЬ СВІТОВОГО РІВНЯ — НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ВАЖЛИВИХ ВИНАХОДІВ

Д-р Любомир Романків в редакції „Свободи"

Джерзі Сіті, Н.Дж. (Г. Колесса). — Українська діяспора може бути горда з визначних науковців, які займаючи чолові місця в різних ділянках, представляють українців на світовому рівні. До таких людей належить д-р Любомир Романків, член Академії Технології IBM та Академії Інженерних Наук України, якому недавно Американське Товариство Електроплейтінгу надало титул „Науковець року '91" — своє найбільш престижеве відзначення. Та це не перша нагорода д-ра Романкова. Йому призначено 27 нагород за визначні винаходи і досягнення в IBM; в 1986 році його титулували IBM Феллов, а в 1990 — Феллов Електрохемічного Товариства в Америці. Д-р Романків є менеджером Електрохемічного відділу в дослідному інституті IBM в Йорктавн Гайтс, Н.Й. Ось що пише про нього Д. Тарнер, колишній президент Електрохемічного Товариства: „Завдяки Вашому керуванню ділянкою електродепозиції та технології в IBM Ваша лябораторія стала організацією світової кляси, якій не дорівнює ніяка інша індустрійна організація".

І ось на запрошення редакції д-р Любомир Романків знаходиться у нас і з притаманною йому скромністю розповідає про себе:

— Моя праця пов'язана з електрохемією, електромеханікою та хемічною інженерією, хемією рідин і полімерів, літографією, електронними матеріялами, металюргією, магнетизмом, застосуванням лазерів та автоматикою. Основні мої винаходи стосуються структур комп'ютерних магнетних головок з тонких плівок та індустрійних процесів, за допомогою яких найважливіші фірми світу будують комп'ютерну пам'ять. Тепер працюю також над розробкою, вдосконаленням та застосуванням електрохемічних процесів побудови і інших частин комп'ютера.

— Скільки всього винаходів Ви зробили?

— Я маю 108 опублікованих винаходів і 37 патентів, які вживаються тепер по цілому світі, а також понад 100 наукових публікацій в журналах та декілька відділів у книжках.

Науковець передає нам

(Закінчення на стор. 8-ій)

НІМЕЦЬКІ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИ ВИМАГАЮТЬ ПЕРЕГЛЯДУ ІМІҐРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Берлін. — В умовах безперервних виступів радикально настроєної молоді проти закордонних громадян німецькі політичні і громадські діячі продовжують обговорювати шляхи і способи подолання ситуації, що виникла.

Опозиційна Соціял-демократична партія виступила за зменшення іміґрантської ріки, яка виходить зі своїх берегів і все більше стає неконтрольованою. Лідер соціял-демократів у Бундестагу Ганс-Ульріх Кльозе заявив, що уряд повинен відважитися на докорінні реформи до кінця цього року. Кльозе вимагає внести зміни в законодавство країни, що регулює порядок надання політичного азилю.

Напади на закордонних громадян почалися 22-го серпня в місті Ростоку на півночі Німеччини, а відтак поширилися на двадцять інших міст і селищ східної Німеччини. Причина невдоволення — збільшення кількости іміґрантів. В 1991 році їх в'їхало 256,000 осіб. В цьому році ця цифра виросте більш ніж удвоє.

Представник боннської адміністрації Ганс Нойзель коментуючи останні події в країні, назвав їх „іміґраційним хаосом" однак додав, що в Ростоку, звідки взяли початок погроми, не було створено належних умов для прийняття і адаптації іміґрантів.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що в околицях Ростоку досі залишаються війська колишнього Совєтського Союзу, і це великою мірою стимулює нервозність в німецькій спільноті.

Кервник професійної спілки поліціянтів Німеччини Герман Лутц повідомив про створення спеціяльного загону поліції, який буде придушувати виступи погромників. Загін нараховуватиме 2,000 поліціянтів.

Водночас Лутц гостро критикував уряд за те, що німецька поліція досі не була готовою до боротьби з громадськими безпорядками.

Близькосхідні переговори відкладені на 10 днів

Вашінгтон. — Учасники переговорів у справах Близького Сходу домовилися про те, що їх зустрічі перервуться і відновляться за десять днів. Про це повідомив кореспондент агентства АП, який висвітлює шосту рунду переговорів, що проходять у будинку Державного департаменту у Вашінгтоні. Під час перерви ізраїльська делегація від'їде додому для консультації зі своїм урядом. Так само поступлять і деякі арабські представники на переговорах.

Ізраїльська делегація і учасники переговорів від арабських країн домовилися перервати їх з чисто процедурних мотивів. Справа в тому, що наступного тижня вони могли б зустрітися лише два рази, бо у понеділок — американське свято День Праці, в четвер відзначається день народження пророка Мухаммеда, а п'ятниця — мусулманський день відпочинку.

Цього разу сторони прийшли до згоди щодо цієї процедурної справи без будь-якого тертя.

У середу, 2-го вересня, сторони продовжували обговорення двох документів, які представили арабські делегації. Сирія висунула пропозицію щодо Голландських висот, які залишаються під контролею ізраїльських збройних сил. А палестинські представники у вівторок передали Ізраїлеві документ, в якому зазначені етапи поступового надання самоуправління палестинцям, які проживають на Західньому березі і в смузі Ґази.

Ізраїль очікує почути від Сирії пропозицію про мирний договір на зразок ізраїльсько-єгипетського, тоді як Сирія вимагає, як попередню умову, щоб ізраїльське військо залишило Голландські висоти. Однак ізраїльська сторона не відкинула документ палестинців, а має намір його уважно розглянути. Палестинська пропозиція являє собою дещо змінений варіянт у порівнянні з двома попередніми, які Ізраїль відкинув.

У СВІТІ

У ВІВТОРОК, 1-ГО ВЕРЕСНЯ, афганське урядове летунство скинуло бомби на летунську базу в Шінданді, яку контролюють збройні формування Ісламської партії Афганістану на чолі з Ґульбеддіном Гекматіяром. Протягом дня на базу впало декілька сотень бомб. Бомбардувальники, які брали участь у нападі, дислокуються в місті Мазарі-Шаріф. Воно перебуває під охороною урядової міліції, якою керує генерал Абдул Рашід Достам, головний противник Гекматіяра.

ЦИМИ ДНЯМИ ДО КОНТИНҐЕНТУ міжнародних сил в Перській затоці приєднаються, згідно з розпорядженням президента Бориса Єльцина, два російські кораблі — „Адмірал Віноградов" і „Боріс Бутома". Їх поява в затоці засвідчить зміну наставлення російського керівництва до Іраку. Як відомо, раніше Росія підтримувала міжнародні санкції проти Багдаду, однак відмовлялася брати участь у воєнних операціях. Спостерігачі відзначають, що підтримка Москвою плянів Дж. Буша, який в останній час зайняв твердіше становище щодо Саддама Гуссейна, може підвищити шанси американського президента на наступних виборах, оскільки ще раз продемонструє міжнародну підтримку його зовнішньої політики.

ДИРЕКТОР БЕОҐРАДСЬКОГО центру соціологічних досліджень Драґан Пантіч заявив, що „в Сербії невдовзі можна чекати справжнього соціяльного вибуху". Намагаючись відвернути бунти і заручитися підтримкою промислових робітників, що є головною опорою соціялістичного београдського режиму, його керівники втримують ціни на харчі на штучно низькому рівні. Югославське землеробство цього року дуже постраждало від засухи, санкції ООН проти Сербії і Чорногорії позбавили селян необхідних сільськогосподарських машин і запасних частин для них, пального і мастил. Селяни доведені до тієї межі, коли вони швидше знищать врожай, ніж продадуть його державі за безцінь.

МІНІСТЕР ОБОРОНИ РОСІЇ СКАСУВАВ НАКАЗ МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Севастопіль (УНІАР). — Сюди 28-го серпня прибула комісія міністерства оборони України для проведення атестації військовослужбовців і перевірки праці військово-морських училищ. Комісія прибула для виконання постанови Ради Міністрів України про включення двох севастопільських військових училищ до складу Чорноморської фльоти України та реорганізації їх і створення на їх базі Українського військово-морського інституту.

Виконуючи цю постанову Ради Міністрів, міністер оборони України Костянтин Морозов видав наказ про звільнення з посади начальника вищого військового училища ім. Нахімова в Севастополі контр-адмірала Володимира Денисенкова та призначення на цю посаду капітана першого рангу Валентина Савченка. Наказ перед зібранням в училищі зачитав командуючий Чорноморською фльотою України Борис Кожін.

У відповідь, адмірал Ігор Касатонов, який щойно повернувся з Москви, зателефонував голові атестаційної комісії Валентинові Пилипчукові і, брутально лаючись, погрожував застосувати силу проти членів комісії. Наступним кроком Касатонова було те, що він видав наказ не виконувати наказу міністра оборони України про звільнення Денисенкова. Наступного дня, тобто 29-го серпня міністер оборони Росії Ґрачов своїм наказом скасував наказ міністра оборони України. До училища Ґрачов наказав підтягнути загін морських піхотинців, очолюваний начальником берегової охорони генерал-майором Романенком. Що й було виконано. Офіцери скликали збори для обговорення ситуації в училищі. На зборах від імени Президента Росії виступив народний депутат Російської федерації Сергєй Шахрай і заявив, що училище не входить до Чорноморської фльоти і що необхідна зустріч двох президентів для узгодження цього питання. „Але оскільки є наказ про призначення нового начальника, — сказав Шахрай, — то його треба виконувати. Про наказ міністра оборони Росії Шахрай не згадав.

Після зборів відбулися переговори між головою комісії міністерства оборони України Валентином Пилипчуком та представником Президента Росії Сергеєм Шахраєм. Досягнуто домовлености, що комісія продовжить свою працю. До вирішення своєї долі училище зберігає статус-кво.

Тим часом з пресового центру Чорноморської фльоти повідомили, що тиск на моряків-чорноморців, які дали клятву вірно служити Україні, посилюється. Адмірал Касатонов усно розпорядився зняти з довольства усіх, хто присягнув Україні. З посад 31-го серпня звільнено 18 офіцерів і мічманів Кримської військово-морської бази.

З протичовнового крейсера „Сдєржанний" утік з переламаною щелепою і ножовими пораненнями і прибув до штабу військово-морських сил України матрос Володимир Філенко. За його свідченнями, проти українських матросів на кораблі розпочався справжній моральний та фізичний терор. У зв'язку з цим, до українського штабу тільки за серпень втекли кілька десятків матросів, яких за допомогою знущань примушували присягати СНД.

Тим часом між військовим летовищем Чорноморської фльоти та Росією продовжують безконтрольно літати військові літаки, які незаконно вивозять з України продукти харчування, промислові вироби та апаратуру.

В АМЕРИЦІ

З НАБЛИЖЕННЯМ ПОЧАТКУ шкільного року вчителі деяких повітів трьох стейтів Мишиген, Іллиной та Вермонту розпочали страйк з припиненням виходу на працю. Провідники учительських профспілок і аналітики освіти підкреслюють, що проблеми теперішніх страйків є іншими, як досі та загальна атмосфера є багато більше пригнічуючою. Вони всі побоюються, що це може перенестися, ще перед початком шкільного року до інших стейтів країни, а зокрема, до таких, як Пенсильванія, Массачусетс і Каліфорнія. Крім цього провідники Крайової освітньої спілки та Американської федерації учителів побоюються, що це може поширитись по цілій країні.

ОФІЦІЙНІ ЧИННИКИ уряду президента Джорджа Буша подали до відома, що учасники переговорів у справі заборони хемічної зброї дійшли до згоди у дуже важливих і ключевих точках про заборону виробництва, вживання та нагромаджування хемічної зброї. Цей договір вони збираються, якнайскоріше передати до Організації Об'єднаних Націй для схвалення. Все ж таки, ще залишається за учасниками переговорів багато точок до узгіднення, поки світ могтиме зітхнути свобідніше бо стане вільним від загрози отруйних газів. Ці переговори без великого розголосу вже тривають понад 20 років і тому таке навіть не надто стійке узгіднення на думку багатьох аналітиків є таки великим досягненням.

НЕЗВАЖАЮЧИ НА ҐУРАҐАНИ та їх наслідки чи інші економічно-політичні проблеми день виборів у ЗСА наближається, а з ним і типічні політичні маневри обидвох партій. Цими днями демократичний кандидат губернатор Билл Клінтон посилив свою атаку в сторону існуючого уряду та президента Джорджа Буша. Виступаючи серед громадян старшого віку у стейті Люізіяна губернатор Клінтон закликав їх не голосувати на Дж. Буша, бо це буде найгірше для таких громадян, як вони, бо Президент Буш є президентом багатих і напевно зменшить урядову допомогу для старших. Політичні аналітики уважають, що ця найновіша тактика зі сторони губернатора Клінтона не є добрим потягненням для його успіху.

ПІСЛЯ 20-ТИ РІЧНОЇ мовчанки, американській геній шахового мистецтва Боббі Фішер у місцевості Светі Стеван в Юґославії відбув свою першу пресову конференцію. Спостерігачі твердять, що це була конференція на якій він позбувся багатьох своїх проблем чи радше нагромаджених претенсій до цілого світу. Все ж таки він дуже гостро критикував в першу чергу уряд ЗСА, визначних шахістів та жидівство світу. Всі одначе з нетерпеливістю очікують його шахового турніру з Борісом Спасским.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс.)

Postmaster: Send address changes to:

"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Скреготи на святкуваннях у Києві

На превеликий жаль, святкування у Києві з нагоди перших роковин проголошення державної незалежности України не обійшлись без деяких скреготів, які знайшли відгук в американській пресі. Масові зібрання відбулися на так званому форумі на великій залі і на вічі на Софійському майдані. І тут і там деякі делеґати установ і прибулі туристи з Канади й Америки виступили з промовами, забувши про дві речі: що це святковий день і треба пристосуватися до урочистої атмосфери, і що вони прибули до української держави з німецьким, канадським чи американським пашпортом. У своїх промовах вони гостро і різко критикували присутнього Президента Леоніда Кравчука та його Уряд, переступивши межі пристойної, спокійної і ділової критики, та не брали під увагу, що від референдуму, який 1-го грудня минулого року затвердив постанову Верховної Ради про незалежність, минуло тільки вісім місяців і що тоді, тому вісім місяців, не було ще ані однiського атрибуту державности. Президенти є також тільки людьми. Леонід Кравчук не полемізував із своїми опонентами, але очевидячки був обурений і схвильований. З його доручення появився офіційний комунікат, що чужинців, які будуть приїздити і публічно критикуватимуть Уряд — до 24-ох годин виселятимуть з України.

Ці промовці перетягнули струну і Президент Кравчук перетягнув струну. Ніде у світі не буває, щоб чужі громадяни, хоч тієї самої національности, гості, непристойно критикували Уряд та присутнього народом обраного Президента, господаря країни, але й це небувала річ, щоб цей Президент погрожував, що за такі виступи він ,,видворить" смільчака з даної країни. Роман Попадюк, амбасадор ЗСА в Україні, народжений в Америці і перейнятий духом американських свобід, негайно зареаґував, що не можна порушувати ,,прав людини" американських громадян...

Справа набрала великого шуму — зовсім непотрібно, без найменшої користи для державности України. Не можна закинути Леонідові Кравчукові, що він не признає критики. Адже в Україні — не називаючи прізвищ, які всім відомі — є багато критиків, є професійні критики. У теорії Кравчук, може каже правду: хай земляки з діяспори перенесуться на Україну, тут стануть громадянами України, включившись в громадсько-політичне життя, і тоді критикують. У практиці — це не вийде, бо не можна затулити людині рота, якщо та людина сама не розуміє, що їй не лицює ставати на контурни ментора і наприклад, диктувати, яку Україна має мати конституцію. Уявім собі, що група німців, американських громадян, поїхала б до Берліну і там публічно критикувала Ричарда Вайзекера та канцлера Гельмута Коля. Їх не викинули б з Німеччини, але можна сумніватися, чи загал німців у Берліні погодився б на таких непрошених дорадників.

Каже народна приказка, що ,,нема зла, яке не вийшло би на добро". Може з цього неприємного епізоду на святкуваннях у Києві вийде те на добро, що українські патріоти, державні громадяни інших країн чи ,,бездержавні", бо існує і така категорія земляків, зрозуміють, що не слід їхати в Україну ,,робити політику" й ширити пропаґанду за своєю партійною ідеологією, бо це Україні в її теперішній стадії будування держави не помагає, а шкодить. І президент Л. Кравчук, хоч як тепер обтяжений масою турбот, не повинен перейматися виступами окремих осіб та не проголошувати заяв, які несприйнятливі для демократичного світу. За нашими інформаціями — Кравчук свідомий, що потрібні зміни в його Уряді, але робитиме їх поступово. Найвидатніші діячі Народного Руху, принаймні деякі з них, теж проти ведення тепер виборів на місце теперішньої Верховної Ради і проти будь-яких великих радикальних змін, бо воно спинило би процес будови держави. То навіщо таке пропаґувати? Забудьмо про зроблені помилки і вчімося їх не повторювати.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВЕЦЬ Сергій Бубка перевищив світовий рекорд, що належав йому ж, у стрибках з жердкою на змаганнях в італійському місті Падуї. Він скочив на висоту 613 сантиметрів. Це п'ятнадцятий світовий рекорд легкоатлетичного чемпіонату світу.

Микола Бараболяк

ПОДЗВІННЯ ІДЕОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ

II

Врешті контретно до питання: націоналізм — ідеологізм. Наука про ідеології й ідеологізми відносно нова, як нові фашизм і ленінсько-сталінський комунізм, які спричинили її постання і розвиток. С. Плачинда враховує націоналізм до ідеологій, тому, мабуть, не з'ясував, що розуміє під концептом ,,ідеологія". Різно її осмислюють. Мені найбільш відповідає така: ідеологія — це система настанов і вірувань, які визначують і пояснюють найбільш побажаний лад (порядок) співжиття у суспільстві, вже існуючий або який є намір завести, причому визначується водночас спосіб досягнення того ладу. Ідеологія дає всесторонньо образ суспільства. Ідеології змістом дуже широкі, всеобіймаючі та ексклюзивні.

Хрищення батьком ідеологізму треба назвати Леніна. Його ідеї доповнив Сталін, то краще прийняти їх обох. Муссоліні був наче наслідувачем, а вже за ним стоїть у черзі творців ідеологій Гітлер. Так після Першої світової війни зродились обі ідеології — фашизм-нацизм і совєтський комунізм із його паростками — китайський, кубинський, в'єтнамський...

Обі тоталітарні ідеології подавали рецепти на спасення людства. Противники тоталітаризму не могли залишитись позаду без ,,ідейного" обґрунтування їхніх систем, і взялись собі за завдання ,,зідеологізувати" підстави, на яких базувалось громадське і політичне існування їх суспільства. Тож зідеологізували принципи капіталізму, прикрасивши його ,,ідейністю". Бо чому б ні? Допоміг у тому лібералізм, і здефініовані дотепер принципи демократії. На тому ідейному підґрунті політологи створили й охрестили дві ідеології, базовані на капіталізмі: ,,демократичний капіталізм" і ,,демократичний соціялізм". ,,Демократичний капіталізм" нагадував надто той домарксівський капіталізм (вовк їсть вовка" — дорузвельтівський у ЗСА, і той, який панував у більшості до переходу влади в руки лейбористів у Великобританії в 1945), то він так наче зійшов із сцени ,,ідеологій". Залишився як чинна ідеологія, оцей ,,демократичний соціялізм". Не всякому підходить таке ім'я цієї ,,ідеології". Слово ,,соціялізм" не надто популярне. Але що це як не соціялізм — оці всякі соціяльні забезпечення, якими користуємось у вільному світі, оці забезпечення на старість, на випадок хвороби, безробіття й інше, без яких годі уявити нам собі життя, а які є усе ж таки доробком соціялістичних ідей? Окреслюючи цю ,,ідеологію", ще інакше, можна назвати її теж ,,велферизмом", хоч не всі свідомі її кінізіянського походження і роду. В Україні заходимось нині при розбудові системи ,,вільного ринку", хоч не всі свідомі, що це значить і що він нам принесе. На всякий випадок, думаючи реально без ,,ідеологічних" ярликів, хіба здаємо собі справу з того, що громадське життя в Україні муситиме спиратись на комбінації свободи ринку і державної контролі, як це діється нині у ведучих країнах світу, де вже призабуто ,,ідеологічні" підґрунтя політичних систем. Ідеології нині в маґазинах історії. З виелімінуванням комунізму і нацизму втратила теж сенс наука про них.

Та пережились концепти ідеологій, чи ні, є яскравим непорозумінням називати націоналізм — ідеологією. Діяпазон націоналізму обмежений здійснити бажання народу і — вибороти народові незалежне буття. Ідеологій завдання неомежені. Націоналістом можна б назвати і лідера комуністів в Україні — Олександра Мороза, коли б він відрікся свого русофільства і змагав до закріплення вповні незалежної української держави, хай би і на ідеях комунізму, закинувши свої зв'язки з Москвою. Роля націоналізму закінчується, коли державність добуто і закріплено, і приходить стадія нормального державного життя. Говоримо про націоналізм басків, каталонців чи шотляндців, але не еспанців, чи англійців. Де мова про такий націоналізм — там вилазить із мішка нацистське шило, ідея супремації.

С. Плачинда закінчує свої міркування про націоналізм оцим: ,,Позанаціональна демократія — зрадницька, згубна для державності України. Не менш небезпечна позанаціональна і позадемократична автократія — вона може повернути до сталінізму, гітлеризму, фашизму до Романових і Жириновських. Лише за гармонійної діалектичної єдности демократії, автократії і націоналізму можлива успішна побудова самостійної держави України". Незвичайна комбінація ідей: демократії під п'ястуком авторитаризму і націоналізму. Щось пів-на-пів. Автор має, мабуть, на думці постулят стабільности виконної влади в державі. Але видимо у метушні політичних вартостей, яким не відає ладу, проповідує політичний лад, який не відбігав би від тоталітарного... Видиме непорозуміння на тлі впливу деяких наших політичних доктрин, що наслідують далі ці, які давно у світі перешуміли. Придавання націоналізмові признак ,,ідеології", щоб могти вести визвольну боротьбу теж на модних великих ,,ідеологічних" гаслах — це залишки того доктринерства... Як показує голос С. Плачинди, дещо з того находить дальше відлуння в нинішній ідейній метушні в Україні. А це сумно.

Юрій Р. Рибак

ІДЕЯ, ТВОРЧІСТЬ І ... ВИНАГОРОДА

У гарячці тиску та несамовитому темпі — різних перемін та винаходів і технологічного неймовірного проґресу — приходиться застановитись, де ми властиво знаходимось на оцій землі. Адже погоджуємося з хмаросягами, літаками, електрикою, технікою засобів масової інформації, комп'ютерами, „супермакетами" та іншим ,,супер" влаштуванням. Це все вважаємо природним і конечним явищем для сучасного існування людини... Але чомусь у нашому думанні пропускаємо, що початком цього всього мусіла бути саме ідея. Так. Ідея, яка зродилась в умі людини і стала інкюбатором творчости з правильним приміненням... Кажуть, що творчість дещо пригадує мир. Кожний його хоче. Кожний має про нього якусь ідею, однак ніхто не здатний його здійснити.

Коли ж заставитись над творчим думанням, то воно пригадує загадку, де викроєні частинки треба скласти разом. Творче думання переходить крізь цей сам процес, бо при розв'язці питання перевірюється кожне можливе вияснення аж до найправильнішого. Продуктивну ідею, звичайно, виявляє людина, яка є в погоні за заспокоєнням своєї стихії, прямує знайти щось нове, що зробить зміну на краще. І тому часто важливі винаходи і нововведення дали людству якраз особи, які серйозно підходили до розв'язки проблеми і були нескореними супроти невдачі та розчарування. Американський винахідник Едісон (1847—1931) пояснював, що „геній" творчости — це „2 відс, надхнення, а 98 відс. потіння". А ще багато віків перед ним грецький філософ у Римі Епіктей завважив, що ніяка велика річ не твориться нагло, приблизно так як гроно винограду чи в'язка фіґ. Коли хтось забажає їх мати, то мусить чекати на час цвіту, відтак на овоч, а врешті на його доспіння.

У нашій дійсності гроші є одним із засобів загальної винагороди за труд і працю. Тому і не дивуємось, коли особи в успішній рисковній погоні бизнесового світу отримують значну фінансову винагороду. Теж очікуємо, що антрепренер, який починає електронічне підприємство, стане багачем. Коли підприємство чи пак компанія зачинає ставити перші кроки, то звичайно основники виявляють велику активність. Мала, бо компанія буває найкращим місцем для розвою оптимальної творчости. І тому теж можливість економічної винагороди для основників є надзвичайно висока у порівнянні з особами, які намагаються переводити нововведення у великих корпораціях.

Буває і так, що фірми не вживають грошей як засобу безпосередньої винагороди за саму творчість у праці. Чому?... Тому, що склалось на це багато причин із бюровою політикою включно. Перш усього економічніше є для організації давати сталу платню ніж платити пропорційно до кількости і значення творчих ідей. Працедавці люблять структуру винагороди, що є послідовна з ранґою їхніх службовиків. На їхню думку — це незручно коли б, скажімо, інженер приносив додому більше долярів, ніж президент компанії!. Винагорода за творчі осяги суперечить особливо з концепцією групи („Тіму"), що здобула поважну популярність у модерному менеджменті. У багатьох випадках фірми не дають ані особистих ані групових признань, бо мовляв, легше цей осяг приписати на конто успіху цілої організації. Тим способом виключається прояви заздрости чи почування нерівности серед працівників. Знову грошові винагороди, що зв'язуються з виконанням проєкту можуть ускладнити життя менеджерів, які задля збагачення працюють понадгодини, виснажують свої сили з браку часу так потрібного на відпочинок як теж занедбують родинне життя. А коли вітер повіє в очі і не так вийде як заплянованo, тоді тоді обіцянка повної винагороди може зникнути, як сніг на весну.

Але не завжди гроші — єдина винагорода за творчість. Духовна винагорода у виді промоції або офіційного признання має своє місце. Особи, що їх вирізняють за творчу активність, почуваються духовно до деякої міри інтелектуальною елітою підприємства і втішаються повагою, що промощує стежку для співпрацівників іти їхніми слідами.

Коли ж йдеться про виробництво, то не забуваймо, що для компанії продукт є основою успіху. Тут же знаходимо теж існування творчих ідей. Ось, візьмімо, наприклад, начальника продукції, який відповідає за примінення і переведення визначених напрямних. Творчий начальник не обмежується лише до самого стереотипного виконання вказівок він глядить, щоб працю виконано скорше, краще і міцніше з меншими помилками та нижчими коштами продукції. Про це він постійно думає, а його ідеї стають мимоволі творчими, бо він шукає кращих доріг і над цим працює. Не менше поле

(Закінчення на ст. 6-ій)

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Несправедлива характеристика

Сьогодні перечитав у вашій газеті статтю Олександра Серафина ,,Втрата довір'я із-за браку господаря" із 13—14-го серпня. Не буду зупинятися на першій частині статті, хоч огляд справ у сільському господарстві, будівництві, та у інших галузях зроблений дуже поверхово, дійсно ,,з вікна автобуса і авта..." Хочеться більш детально зупинитися на другій частині статті, де автор робить спробу дати характеристику депутатам від демократичного бльоку всіх рівнів: від обласних до районних. Прикро і боляче читати, що ці люди втратили довір'я виборців здвох причин: через лінивство і хабарництво. Щодо першої причини, то, напевно, ми всі потроху грішимо такою вадою, а от що стосується хабарництва, так це вже — кримінал. Читаючи статтю у людей дійсно може скластися думка, що на Україні, особливо західній, депутати-демократи не виправдали довір'я виборців і у більшості їх вразила, як пошесть, хвороба хабарництва. Попробую довести, що це не не так.

Після програшу Компартією виборів 1990 року і приходу до влади демократично і патріотично настроєних людей на короткий час, бо невдовзі президії обласних, міських і районних Рад були зліквідовані (вони складалися виключно з депутатів), влада перейшла до виконних комітетів, які майже не зазнали змін. Щоб зберегти займані посади старі кадри швидко переорієнтувалися і взяли на словах курс за демократичні перетворення, насправді залишаючись вірними старим переконанням. Вони дуже добре інформували громадськість через пресу про демократично орієнтованих депутатів-активістів, часто подаючи, м'яко кажучи, неправдиву і зфальсифіковану інформацію. Працювати в таких умовах депутатам, які були обрані до виконавчих структур, стало важко, бо всі сили пішли на внутрішню боротьбу і протистояння. А що ж депутатський корпус? Залишений без свого бойового механізму — президії, яка мала діяти між сесіями — він не зміг ефективно впливати на вирішення господарських та інших проблем.

Рішення сесій стали просто іґнорувати і не виконувати їх. Це, звичайно, дуже неґативно відбилося і на моральному стані самих депутатів. Отоді і почалася та безконтрольність, потурання безпрецедентній спекуляції, особливо у західніх областях України, де депутатський корпус у більшості своїй складався з нових людей, які щиро бажали змін, але яких вміло обеззброїли вищі владні структури. Безсовісне пограбування України тривало два роки, масовий вивіз дефіцитних товарів за кордон депутати не змогли зупинити, хоча спроби робили, але без успіху, бо не мали належної підтримки від тих органів, які мусіли протидіяти і боротися з мусовим вивозом гостро дефіцитних товарів за кордон. Значною частиною людей запанувала жадоба нажитися у легкий спосіб; як наслідок — в умовах гострого дефіциту товарів відбулося різке підвищення цін на них. Відбувся спад політичної активности, мітинґовости; у трудових колективах підприємств, організацій почалися залякування чесних людей, які хотіли протидіяти різного роду зловживанням.

Отут-то опозиція до демократичних перетворень на Україні почала чимраз голосніше трубіти через пресу про некомпетентність депутатів. Але спад виробництва, інфляційні процеси розпочалися ще задовго до виборів, чому старий керівний апарат не зупинив їх? Реальна влада і сьогодні належить старому апаратові, але нападають тільки на депутатів-демократів. Часткове вкраплення у виконавчі структури людей від демократичного бльоку не могло дати вагомого результату. За таких умов багато свідомих, чесних людей зубожіли і навпаки — збагатилися ті, що вільні від таких чеснот.

Прикро чути ще таку думку, що колишні партійці є незамінні спеціялісти, що їх ніяк не можна звільняти від займаних посад. Це не відповідає дійсності. Тихий опір і протидія державотворенню відчутні всюди і це роблять не депутати-демократи. Ми маємо серед чесного громадства добрих спеціялістів, але не легко їм зайняти відповідні посади через скомпонованість старих виконавчих структур всіх рівнів.

Багато, дуже багато буде залежати від нових виборів, як і за кого проголосує наш народ. Покищо, завдяки таким статтям, як О. Серафина, ,,набирають очки" не ті угрупування людей, як будуть щиро служити своєму народові.

І ще про хабарі. Поділіться, будьте ласкаві, на сторінках часопису, який механізм взяття хабаря депутатом? Більшість депутатів не є ,,чиновниками при портфелях", які мають доступ до розподілу дефіцитів чи земельних ділянок під власне будівництво і таке інше. Це загалом люди зайняті працею за професією і за рахунок свого вільного часу виконують депутатські обов'язки. Хто і за що їм дає хабарі? Цікаво буде знати, мабуть, не тільки мені, а і багатьом, які прочитають статтю О. Серафина, що боляче вдарив багатьох і зовсім обійшов тих, кому належало б сказати правду в очі. Вони ж бо працюють не в користь закріплення державности України.

Володимир Чубатий
Міннеаполіс, МН.

Петро Кононенко,
професор, директор
Інституту українознавства

МІРА ГІДНОСТІ, ДУХОВНОСТІ, КУЛЬТУРИ

ОБГОВОРЮЄМО ПРОЕКТ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

I

Скажу одразу: проєкт Конституції чекали і з великою надією (бо це має стати справді український основний Закон життєдіяльності народу!), але й з тривогою: політична, економічна, міжконфесійна напруга не спадає — отже: чи вистачить у нас не лише державної мудрості, а й національно-державної гідності, духовності та культури при розв'язанні найголовніших проблем і окресленні перспектив грядущого?

Опублікований текст певною мірою справдив сподівання: нарешті говориться про Україну, її народ і в світлі перспектив їхнього розвитку. Відчутно, що спрагло шукаються шляхи справді суверенного розвитку держави та основи прав людини, розквіту суспільства й духовної культури.

Однак заглиблення в текст не підсилює оптимізму, а часом і навпаки, бо ж навіть перші положення викликають просто-таки гіркі роздуми та почуття. Оскільки всебічний аналіз потребує іншої форми, на доказ конспективно зафіксуємо лише окремі моменти (положення), що — гадаю — зсередини руйнують духовну (ідейну, концепційну) структуру Конституції.

,,Народ України, виражаючи свою суверенну волю..." — так, починається текст. Немов би — відповідно до документа. Але...

,,Народ України..." Що це? Є: російський народ, німецький, японський, англійський. Не пригадую жодного випадку застосування вжитої форми в Конституції жодної суверенної держави. Зате пригадую: Універсали Української Центральної Ради починалися зверненням: ,,Народ український!", ,,Народе український і всі народи України!" А потім, уже за більшовицької імперії, прийшло відоме: ,,народ України", ,,Комуністична партія України", — хоча в документах Росії й України послідовно звучало: ,,російський народ", ,,російська комуністична партія". Бо ж, крім лінгвістичної форми, відстоювалася тими виразами і глибинна, концептуальна суть. ,,Український народ" (чи: російський, англійський...) — це поняття, що містить у собі не лише суму складників (масу, яку становить корінна — українська — нація, що визначає назву держави, і всі інші національні меншини), а й якісні характеристики та фактори: України як етносу, природи, нації, держави, мови, культури, психіки, суб'єкта міжнародних відносин. ,,Український народ" — це категорія історично-державна: ,,народ України" — з часу підпорядкування російської імперії, коли Петром I, Катериною II було велено законодавчо знищити Україну як націю, державу, культуру і обернути її в Малоросію, а народ, відповідно, — в населення Малоросії. На цій же основі виникло лукавопідступне: ,,при єдиній дії пролетарів великоросійських і українських вільна Україна можлива, без такої єдності про неї не може бути й мови". Цією формулою не передбачалася і суверенізація Росії, бо вона апріорі мислилася суб'єктом і господарем власної долі; можливість одержати суверенітет, гідність, умови буття з чужих рук відводилася тільки Україна. Але ж відомо: хто — дає, той може і забрати. Так і сталося: більшовицькій Україні спочатку дозволили покористуватися незалежницькою термінологією, а згодом позбавили її навіть найменших прерогатив суверенітету: за українську націю (державу) вирішували питання її території, природних ресурсів, внутрішньої і зовнішньої політики, освіти, науки, культури, екології, свідомо й цілеспрямовано скерували демографічні процеси. Це й зумовило: і весь світ почав сприймати Україну лише як провінцію (колонію), що має населення, але не є народом; відстоює будь-які елементи культури, крім національних; має органи влади та закони, але вони обстоюють інтереси не України, а її експлуататорів. Логічно, що виробився не лише політичний, ідеологічний, соціяльно-економічний, а й психологічний тип малоросійства, який тішився комплексом бездержавності, другосортності, міжнародної суб'єктивності, культурного епігонізму та психічної здеформованості. Українців поставили на шлях самознищення. Закономірно, що процес роздержавлення спричинив чуму денаціоналізації, а та стала причиною тотальної деморалізації.

Може, на цьому виграли національні меншини? Ні! Бо топталися і їхні інтереси. Антинародному режимові й вони потрібні були лише як населення, маса, виробники без індивідуальної, національної, моральної гідності, індивіди — як манкурти, а маса — як орда.

Продовження буде.

Зберігаємо правопис ориґіналу.

ЦЕРКВА МУЧЕНИКІВ

СТОРІНКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 100-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО І 12-ом ЄПИСКОПАМ — МУЧЕНИКАМ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ.

Єпископ
Григорій Хомишин

Митрополит
Андрей Шептицький

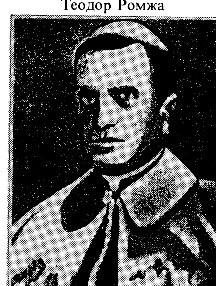

Кардинал
Йосиф Сліпий

Єпископ
Теодор Ромжа

Єпископ
Павло Гойдич

Єпископ-помічник
Іван Лятишевський

Єпископ
Йосафат Коциловський

Єпископ-помічник
Микита Будка

21 червня 1992 року в Міннеаполісі, Міннесота, Преосвященний Владика Кир Іннокентій Лотоцький урочисто відкрив відновлений і розширений перший церковний музей в Америці ім. Кардинала ЙОСИФА СЛІПОГО

Єпископ
Василь Величковський

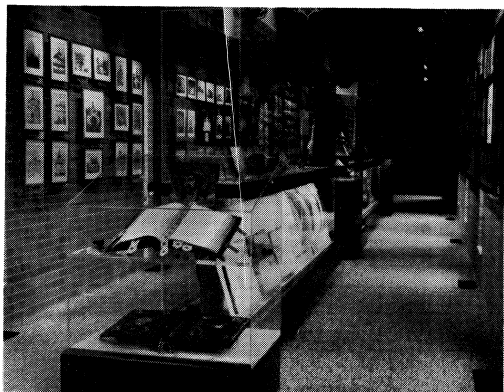

Єпископ-помічник
Василь Гопко

Коли б не ті кістки батьків, дідів,
Коли б не ті кістки,
То полетіли б ми на сто вітрів,
Як ті листки,
Сухі листки...

(Богдан Лепкий, „Коли б не ті кістки...")

Єпископ-помічник
Григорій Лакота

Єпископ
Микола Чарнецький

...Хтось мусить стати жертвою...
вмерти за віру і єдність ***Церкви*** .
З листа Митрополита А. Шептицького
до Кардинала Тіссерана
(кінець 1939 р.)

Ідея побудови Музею ім. Кардинала Сліпого належить парохові місцевої української католицької церкви св. Константина о. митр. д-рові Степанові Кнапові, який на засіданні Церковного комітету в 1974 р. звернувся до громади допомогти у такій важливій справі. Куратором Музею довший час був інж. Іван Янович, котрий подав ідею зібрати фотографії усіх знищених католицьких і православних церков на Україні. Пізніше і до кінця куратором Музею був інж. Зеновій Степчук, котрий з честю справився з узятим на себе обов'язком. На конкурсній основі архітектором було вибрано Рикардо Кучі, який мав досвід в проєктуванні музеїв.

Головною ціллю, що поставили перед собою засновники Музею, було понести в історію ту трагічність, яку пережила наша церква. Бо жодна церква в історії християнства не зазнала такого переслідування і зневаги, яке спіткало Українську Греко-Католицьку Церкву за кілька десятиліть панування на Україні і землях Східної Европи тоталітарного комуністичного режиму.

Ми впевнені, що і наш Музей буде ще однією краплиною в процесі беатифікації тих Єпископів-Мучеників, які десятиліттями мучилися в сибірських таборах і тюрмах та віддали своє життя за віру наших батьків, за нашу свободу. Ідею висвячення 12-ох Великомучеників-Єпископів в лоно святих проніс через усе своє священиче життя о. митрат д-р Степан Кнап.

Віримо, що настав час створити один Всесвітньої слави Музей Української Греко-Католицької Церкви на землях, де народилися, служили і вмирали за віру Христа такі Мученики як Митрополит Андрей Шептицький, Кардинал Йосиф Сліпий, Єпископи Григорій Хомишин, Микола Чарнецький, Микита Будка, Григорій Лакота, Йосафат Коциловський, Василь Величковський, Теодор Ромжа, Павло Гойдич, Іван Лятишевський та Василь Гопко.

Унікальним видався Музей і з тієї причини, що в Музеї відображено побутові традиції нашого народу. Десятки людей з Міннесоти, з Америки, а також з рідного краю присилали на адресу пароха о. д-ра Степана Кнапа дорогі їм сімейні реліквії, але так необхідні для історії нашої спадщини, для майбутнього покоління тут в Америці.

Серед експонатів музею є унікальна збірка — 500 оригінальних писанок. Всі вони виконані і подаровані до музею парафіянами нашої церкви. Неабияку музейну цінність являють собою два Євангелія з XVIII ст. А на стінах можна побачити 186 фотографій як знищених, так і існуючих наших Церков по всьому світі.

Відвідавши музей ім. Кардинала Йосифа Сліпого, ви знайдете і відкриєте для себе багато цікавого. І тому парафіяни Церкви св. Константина в Міннеаполісі кажуть усім вам — „ЛАСКАВО ПРОСИМО в наш Музей ім. Кардинала Йосифа Сліпого!"

о. парох митрат д-р Степан Кнап,
інж.-куратор Зеновій Степчук,
інж. Микола Мегец

АДРЕСА МУЗЕЮ:
CARDINAL JOSYF SLIPYJ
UKRAINIAN CHURCH MUSEUM
515 University, NE. Minneapolis, Minn. 55413. Tel.: (612) 379-2394

1990 — 1999 — ДЕСЯТИРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

МОВА ПРО МОВУ

СТОРІНКИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ми звичайно не уявляємо собі, на скільки кожний з нас відповідальний за те (хай у безконечно малій дозі), якою буде мова майбутнього.

Юрій Шевельов (*Сучасність,* грудень 1991)

XIII РІК ВИДАННЯ БЕРЕЗЕНЬ 1992 Ч. 31.

Ukraina has lost her chains

Ні, цей англомовний заголовок не є цитатою з якоїсь промови, хоч він і міг би нею бути. У цьому реченні є дві особливості, які хочемо розглянути.

У „*Свободі*" вже давніше була подана та обґрунтована пропозиція, щоб дотеперішню англомовну назву нашої батьківщини *Ukraine* змінити на *Ukraina,* а навіть на *Ukraïna*.. Обидві пропоновані назви краще вказують англомовній людині, що тут йдеться про назву конкретної країни, держави, а не про якусь географічну територію чи окраїну. Дискусію цієї пропозиції читач може знайти в статті: А. Вовк „Назва Україна англійською мовою", *Свобода* за 22 квітня 1991, а тут лише згадаємо, що точний прецедент такої зміни назви вже існує: країна Південної Америки, що колись звалась *the Argentine,* сьогодні зветься *Argentina.* Сказане стосується першого слова у нашому заголовку.

Тепер розглянемо другу особливість заголовку. У ньому про Україну говориться як про *she,* а не про *it* як це досі звичайно практикувалося в англомовній інформації про нашу батьківщину. Насправді фраза „Ukraine has lost *its* chains" виглядає недоречно.

Хоч англійські іменники, а в тому й назви, формально не мають визначеного граматичного роду, він виринає, якщо іменник заступити займенником. Говоримо, наприклад, про „The teacher and her pupils", або „the teacher and his pupils", залежно від того чи мова йде про учительку чи про учителя. Далі деякі англійські іменники традиційно є жіночого роду напр. *ship, moon* та деякі назви країн, як ось America, Canada, Britannia. Ось два тексти для прикладу. Дуже відома патріотична американська пісня починається словами: „God bless America, land that I love. Stand beside HER and guide HER, ..." Широко відомий американський письменник Дж. Міченер пише:Today the patriotic men of Poland ... are struggling... and once more there are nations who fear HER, want to destroy HER. (James A. Michener *A Novel: Poland,* p.614)

Показово, що перекладачі з добрим відчуттям мови, англомовні назви своїх країн також відповідно „ожіночують." Наприклад в 1982 р. в Москві вийшла книжка-довідник для англомовного світу під заголовком: *Russia and HER people.* І коли цю, шкідливу для нас, помилку можна було ще виправдати в 1949 р., коли то в Мюнхені вийшла друком книжка-довідник *Ukraine and ITS people,* то не було потреби цю помилкову традицію продовжувати

У Вашинґтоні вже в 1976 р. видано гарне багато ілюстроване видання *Ukraine: its land and ITS people,* а в 1982 р. перевидано її без зміни заголовку. Недавно бачили ми у пресі оголошення про потрібну довідкову книжку, призначену для американського загалу *Ukraine & Ukrainians* (2nd rev. Edition). На жаль у ній також для України вживають займенників *it, its,* а не *she, her* (див. наприклад на стор. 11).

Що сталося, — не відстанеться, каже народна приказка. Треба, одначе, щоб на майбутнє наші автори і редактори присвятили належну увагу цій справі правильного займенника стосовно України. Тоді відроджена Україна буде для кожного англомовного читача безсумнівно незалежною державою, а не якоюсь Сагарою, Патаґонією чи географічним районом колишнього Совєтського Союзу.

А до цього вже дійшло. Наприклад, широко вживаний тлумачний американський словник The American Heritage Dictionary of the English Language, College Edition (Houghton Mifflin Co. 1976) так інформує про Україну: UKRAINE — region of the South-West European USSR. Коментарі, мабуть, зайві.

ЗА ПРАВИЛЬНИЙ СЛОВОВЖИТОК

Від Редакції

Чи не найкращим мірилом мовної культури індивіда є його відчуття тонкощів і нюансів мови. Тут йдеться зокрема про значеннєві відтінки тематично споріднених слів, синонімів.

В останніх роках в Україні надруковано дещо на тему правильного слововживання. Це окремі розділи двох книжок: Сергій Головащук Словник-довідник з правопису та слововживання *(Київ 1989) та колективна праця* Культура української мови — довідник *(Київ, 1990). Починаючи від цього випуску друкуватимемо в „МПМ" добірку статтей цих двох книжок, які для діяспори найактуальніші.* (Зберігаємо правопис оригіналу).

Книга і книжка

Переплетені в одне ціле друковані або рукописні аркуші з певним текстом — *книжка.* Звичайно таких аркушів буває не менше п'яти. *Книжка* — це й окремо виданий або призначений для видання чималий обсягом твір, і одна з частин великого твору (здебільшого роману), а також окремий номер товстого журналу. Наприклад: „Троянське плем'я все засіло Коло *книжок,* що аж потіло, і по-латинському гуло" (І. Котляревський), „Писар почав пильно з усіх боків розглядати *книжку.* — „Географія", — читав він заголовок" (Б. Грінченко). Слово *книжка* універсальне: його можна вживати і щодо невеликих обсягом видань, і щодо більших, і гумористичних, і серйозних змістом, і строго інформативних, і насичених високим пафосом публіцистичних. Воно нейтральне, не має додаткових стилістичних відтінків і придатне в усіх випадках, у різних сферах, за різних обставин мовлення, тобто в усіх стилях і для всіх стилів. Не слід боятися применшити вагу солідного тому, назвавши його *книжкою.* Але останнім часом іменник *книжка* чомусь почали обминати, вживаючи тільки *книга.* Іноді доходить до смішного: невеличку збірочку автора-початківця випускають у світ з видавничим девізом „Перша *книга* прозаїка". А чому не „Перша *книжка* прозаїка"? Такий девіз був би придатний для будь-якого першого друкованого твору кожного автора, не викликав би зайвих емоцій.

Слово *книга* звучить з певним відтінком урочистості, піднесеності. Напр.: „*Книга* вчить, як на світі жить" (присл.), „*Книга* — морська глибина: хто в них пірне аж до дна, Той хоч і труду мав досить, Дивні перли виносить" (І. Франко), „Злата Прага" — третя *книга* Олеся Гончара „Прапороносці" (з журн.).

В офіційних назвах, наприклад у найменуванні закладу, що займається поширенням друкованих видань через пошту, — магазен „*Книга — поштою*" або відділ „*Книга — поштою*" при спеціалізованому книжковому магазині усталилося слово *книга.* Від нього утворено й назву книжкового магазину — *книгарня.* Напр.: „Просвіта" наша хоче мати ширші завдання, ніж галицька, і, крім видавництва *книжок* для народу, хоче мати свою бібліотеку, *книгарню,* музей і всяку всячину" (Леся Українка).

В офіційно-діловому і побутовому мовленні *книгою* називають зшиті в одну оправу аркуші паперу з відповідними записами: *бухгалтерська книга, касова книга, книга обліку товарів, книга скарг і пропозицій, книга відгуків (вражень), домова книга* і т. п. Але й слово *книжка* входить до цілого ряду термінологічних висловів, це, зокрема, назва певного документу „висліді зшитих докупи аркушів з якимось текстом і місцем для офіційних відміток". У такому розумінні іменник *книжка,* як правило, має при собі означення: *трудова книжка, ощадна книжка, залікова книжка* тощо. Звідси й загальновживане *записна книжка,* куди занотовують щось для кращого запам'ятання: думки, враження від почулого, побаченого, прочитаного, адреси й телефони тощо. *Записні книжки* (або *записники)* відомих письменників містять чимало спостережень над життям, мовою та ін. У них знайдено й цікаві слова, влучні народні вислови, цілі історії, що дають початок майбутнім творам.

Отже *книжка* і *книга* в окремих значеннях синоніч ні, але різняться усталеною сполучуваністю з певними словами. Варто пам'ятати, що для друкованого видання літературного твору основною загальною назвою є *книжка.*

Зміст — значення — смисл

Названий ряд синонімів об'єднує поняття „внутрішня основа, особливість, сутність чого-небудь". Найбільш поширеним щодо цього і стилістичного нейтральним є слово *зміст: зміст життя, зміст поведінки, зміст повідомлення, зміст поняття.* Як термін уживається словосполучення *зміст* і *форма* (у мистецтві). Терміном виступає також іменник *значення: значення слова, значення терміна, лексичне значення, граматичне значення слова.*

Слово *смисл* у розумінні внутрішньої основи, суті чого-небудь використовується рідко й фактично належить до розмовної форми. Отже, замість таких сполук, *як смисл слова, смисл творчості* треба вживати *значення слова,* але *зміст речення, зміст творчості.*

Поняття „розумна основа, мета, призначення чого-небудь" так само передається словом *зміст: зміст буття.* Отже, *зміст,* з одного боку, це „те, про що йде мова, розповідається; те, що описується, зображається" (*зміст оповідання, зміст картини*), а з другого — це найважливіша ідея, основа, сутність чогось.

Слово *смисл* часто використовується неправомірно у значенні „розум", „глузд" наприклад: „*тверезий смисл здоровий смисл.* Нормативними в цьому разі є тільки словосполучення *тверезий розум, здоровий глузд.*

Замість поширених ненормативних висловів *у смислі того, в якому смислі, є смисл, немає смислу* треба вживати: *у розумінні того, в якому розумінні, щодо того, є рація, є сенс, немає рації, немає сенсу.*

Рада і порада

— синоніми. Вони мають значення „допомога добрим словом". Напр.: „— Та коли вже мене вшанували, то моя *рада:* не гаяти, товариші, часу!" (О. Довженко), „Старого чоловіка для *поради* держи" (присл.). Уживаються *рада* і *порада* також у значенні спільне обговорення якихось питань: треба зібратися на раду; товариші зійшлися на пораду.

Іменники *рада* й *порада* виступають у більшості випадків як взаємозамінні. Наприклад, у поетичному контексті Т. Шевченка ці синоніми підсилюють один одного: „Не поховали собі, громадо! — Без неї може обійдусь. — *А ради жду* собі, *поради!* Та мабуть в яму перейду із москалів, а не діждусь". За фольклорним зразком утворено емоційний вислів *рада-порада,* що має тавтологічний зміст: відмінну форму двох слів, поєднаних в одне ціле, використано із стилістичною метою.

Зрідка як синоніми взаємозамінюються вони у фразеологізованих словосполученнях *немає ради (поради) дати раду (пораду).* Усталене словосполучення *дати раду комусь, чомусь,* як правило, вживається з іменником *рада* і має значення „справлятися", „упоратися з чимось, допомогти комусь".

Заміна іменника *рада* синонімічним висловом не допускається в термінологічних словосполученнях типу *Вчена рада, Рада міністрів* та под.

Вірно — правильно

У сучасній мовно-літературній практиці невиправдано поширюються слова *вірно, вірний,* які витісняють *правильно, правильний* (та в деяких випадках *слушно, слушний, надійно, надійний* та ін.). Кажуть: *вірно пояснив, вірно зауважив, вірний засіб,* а не: *правильно пояснив, слушно зауважигв, надійний засіб.* А тим часом, коли йдеться про певну оцінку чого-небудь, українською мовою природно сказати *правильно, правильний,* а *вірно, вірний* — там, де мовиться про відданість, стійкість. Напр.: „Люблю, як щиру, *вірну* дружину, Як безталанную свою Вкраїну" (Т. Шевченко), „Гнат *вірний* революційній правді і невірний сльозам ворога" (Г.Тютюнник). Звідси й прислівник *вірно:* „Я не знаю, чи ти мене *вірно* любиш, чи з мене смієшся?" (І. Нечуй-Левицький), „Вісім років *вірно* чекала його Надійка" (О. Гончар).

Прикметник *вірний* має ще багато інших значень і відтінків: „очевидний, неминучий", „надійний" та ін.

(Закінчення на ст. 6-ій)

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

ЧИ РАДІЯЦІЯ ЗАРАЗЛИВА?

В давнішій статті у *Свободі* про чорнобильську катастрофу говориться про „заражену зону". В іншій українській газеті йде мова про дітей, „заражених радіяцією" (*Народна воля* за 26.VII.90). Чи добрі це вислови? На нашу думку вони незадовільні. Бо зі словом ЗАРАЖЕНИЙ тісно значеннєво пов'язані слова ЗАРАЗА, ЗАРАЗЛИВИЙ, що стосуються виключно інфекційних хвороб. А радіяція, яка б вона й не була, — ніяк не заразлива, не передається мікроорганізмами чи іншими збудниками. Тому слід говорити про дітей ПОРАЖЕНИХ чи ПОШКОДЖЕНИХ РАДІЯЦІЄЮ. Щодо вислову заражена зона", то для цього словосполучення ще можна б знайти оправдання у тлумачному словнику (*СУМ,* Київ 1972), де так пояснено (одначе без цитат) гобічне значення дієслова ЗАРАЖАТИ/ЗАРАЗИТИ: „насичувати повітря, воду і т. ін. чим -небудь шкідливим для здоров'я". Отже коли вислови ЗАРАЖЕНЕ ПОВІТРЯ, ЗАРАЖЕНА ВОДА є однозначні, то при вислові „заражена зона" вже появляється двозначність: невідомо чи йде про зону, де панує епідемія, чи про зону, занечищену радіонуклідами. І тільки з контексту можна про це дізнатися.

Причиною цих мовних труднощів є те, що ми не маємо доброго однозначного відповідника для анг. терміну **contamination,** якого саме вживається у випадку радіяції. Цю проблему ми порушили кілька років тому. У статті „На марґінесі чорнобильської трагедії" (*Свобода* за 26.VIII 87, „Мова про мову" — 23) вказано, що словники і преса перекладають це слово як *ЗАБРУДНЕННЯ або ЗАТРУЄННЯ,* тобто словами, що вже мають давні інші значення. Перше відповідає анг. pollution чи soiling, друге анг. poisoning. Це створює двозначність, бо харчі, наприклад, можуть мати в собі радіонукліди, але вони не є „забруднені" частинками бруду, ані не є „затруєні" отруйними речовинами. Через те, що термінологія вимагає однозначности терміна, у статті ми запропонували вжити в тому сенсі міжнародного терміна КОНТАМІНАЦІЯ. Це слово у нас вже запозичене в лінґвістиці та літературознавстві. (Див. наприклад словники чужомовних слів І. Бойкова та ін., Київ 1932, А. Орла, Н. Й. 1963; та за ред. О. Мельничука, Київ 1974, 1985). Чому б його не запозичити для ділянки, в якій воно ще більше потрібне? Важливою прикметою терміна КОНТАМІНАЦІЯ є факт, що від нього можна творити цілий ряд інших похідних дуже потрібних термінів, а саме: КОНТАМІНУВАТИ, КОНТАМІНОВАНИЙ, КОНТАМІНАНТ, КОНТАМІНАЦІЙНИЙ; ДЕКОНТАМІНАЦІЯ, ДЕКОНТАМІНУВАТИ, ДЕКОНТАМІНАЦІЙНИЙ. (Досі відповідник вживаний для ДЕКОНТАМІНАЦІЇ — „знезаражування" — двозначний, як це ми вгорі показали).

Думаємо, що наші науковці й автори як у діяспорі, так і в Україні повинні б прийняти цю потрібну, логічну і однозначну групу термінів.

Відповідно до наших пропозицій можливі такі словосполучення: КОНТАМІНОВАНА ЗОНА; ХАРЧІ, КОНТАМІНОВАНІ РАДІЯЦІЄЮ; ДЕКОНТАМІНАЦІЯ ОДЯГУ, ДЕКОНТАМІНАЦІЙНА ПРОЦЕДУРА; ЛЮДИ ПОРАЖЕНІ, (ПОШКОДЖЕНІ КОНТАМІНОВАНІ) РАДІЯЦІЄЮ.

Така термінологія дозволить нам залишити слова ЗАРАЖАТИ/ЗАРАЗИТИ, ЗАРАЖЕНИЙ для обставин, де справді йдеться про ЗАРАЗУ, ЗАРАЗЛИВІ ХВОРОБИ і ЗАРАЖЕНИХ ними людей. Без будь-якої двозначности.

Анатоль Вовк
(Український Термінологічний Центр в Америці)

Видає ШКІЛЬНА РАДА при УККА
Редаґує Колеґія в складі:
Євген Федоренко, Анатоль Вовк
і Володимир Жила
Адреса: Educational Council — U.C.C.A.
P.O. Box 391 - Cooper Station
New York, N.Y. 10276-0391

Володимир Жила

Пошана рідної мови — найперша ознака культури людини

III

Протягом дальших 30-их років „головну мету Скрипникової політики — щоб нові робітники з селян, потрапивши в українські міста зберегли свою мову — зведено нанівець „та привернено" давній ненормальний стан: українською мовою говорило лише село та інтеліґенція гуманітарного профілю".[40] За ці роки, як ніколи досі українська мова зазнала суворої реґляментації. Її „безоглядно заганяли у вузьке річище, тільки цим разом ближче до російської, накидаючи спільні мовні елементи. Численні українські слова, фразеологічні звороти й синтаксичні конструкції були заборонені".[41] І так уже невисокий престиж української мови падав з кожним днем нижче й нижче. Не будемо тут спинятися в подробицях на урядових заходах, що привели до такої трагічної національної і мовної політики. Скажемо лише, що це був період деукраїнізації поєднаний з русифікацією, щоб наблизити українську мову до російської. Тоді навіть змінено правопис іншомовних слів на російський. Літеру „ґ" усунено цілком, а правило, коли писати „л" чи „ль" скопійовано з російського з усіма непослідовностями, зумовленими історичиними впливами. Всеукраїнську Академію Наук перейменовано на просто Українську, розвиток мовознавства в Україні цілком загальмовано. В Конституції 1937 р. немає жодної згадки про мову. Терор 1937-1938 років, таким чином, був набагато страшнішим, ніж терор років 1933-1934. В Україні запанувала повна непевність і розгубленість; не в одного з тих, хто досі говорив по-українському, виникло спонтанне почуття страху перед небезпекою, що лявіною котилася по Україні, охоплюючи майже всі галузі життя. Це був плянований фронтальний наступ на українську мову й культуру.

Трудно знайти країну, — пише Петро Голубенко, — де література [а ми додамо культура й мова — В.Ж.] відогравали б таку вирішальну ролю у розвитку й відродженні нації, як в Україні. А водночас це нечувана і беззприкладна річ у всій світовій історії, щоб якась нація зазнала таких величезних жертв і втрат на культурному й літературному полі діяльности". Адже ж тоді загинули цілі сотні визначних українських вчених, видатних культурних діячів і письменників. А скільки загинуло менш відомих і безіменних, того ми вже ніколи не довідаємося.

Кому і коли дозволено любити Україну

З появою Хрущова на керівному партійному становищі в Україні прийшло до припинення масового терору, письменникам навіть відкрилася можливість тут і там протестувати. І так 4 липня 1939 р., ще далеко перед окупацією Західньої України, письменник Юрій Яновський, на сторінках *Літературної газети,* виступив з відомою статтею „Народна мова". У ній він писав: „Історія мови — це історія народу. Мова народу — його душа, його гордість, минуле, сучасне й майбутнє... Любімо народну мову. Нема мови — нема письменства. Без сорому казка — ледачі ми до мови. Вона в нас бідна, пісна, безбарвна, неоковирна, глевка... Мови наших клясиків ми не вивчаємо. Мови народу — кукібної та охайної — не знаємо". „Вчімося у народу. Вчімося у Сталіна".[43] Стаття написана езопівською мовою, але її глибоку ідею читачі напевно тоді відчули й зрозуміли по-справжньому. Її вартість незабутня й близька творчому життю України й сьогодні.

Під час війни з нацистською Німеччиною дозволено українцям знову любити свою Україну, культуру й мову. Більше того український патріотизм, українська національна гордість, історична свідомість, мова, культура стали зброєю в боротьбі. В Росії, далеко поза межами України, відбулося навіть урочисте відзначення 25-річчя створення Української Совєтської Соціялістичної Республіки. В Башкірії видано двотомовий збірник *Україна в огні* (1942), *Нарис історії України* (1942), *Нарис історії української літератури* (1945), підготовлявся й великий том „Української культури" (він був розкритикований і ніколи не появився). Прочитуючи ці твори стаємо свідками великого українського патріотизму, що виявлений, до речі, в модерному державницькому розумінні з талантом, силою почуття, глибиною думки й щирістю. І тут мимоволі насувається питання, чому ми такі довірливі, чому ми так швидко призабуваємо кривди й злочини, заподіяні нашому народові, нашій мові, нашій культурі.

На зміну відношення Москви до України й тим разом не довелося довго чекати. Відразу ж після закінчення війни вона рішуче змінила свій курс у відношенні до всього українського й приступила до ідеологічної чистки, як також до чистки української письменницької організації. Українські письменники були змушені тепер відповідати за ті твори, які були написані в роки війни за директивами партії. Москва карала тепер за патріотизм, заставляючи українську інтеліґенцію стати безбатченками, відрікатися своєї національности й плазувати перед „великим російським народом". На Україні прийшло фактично до тотальної війни на всіх відтинках суспільно-політиного й культурного життя з метою знищити український культурний процес, тобто українську мову, культуру й навіть любов до своєї батьківщини.

Здається усім нам відома історія вірша Володимира Сосюри „Любіть Україну". Вірш цей поет написав 1944 р. і він у повоєнні роки став зараз же дуже популярним, його передруковували в журналах, вивчали напам'ять, був він і відзначений (разом із збіркою *Щоб сади шуміли*) Сталінською премією першого ступеня. Влітку 1951 р. на першу післявоєнну декаду українського мистецтва разом з іншими визначиними мистцями поїхав до Москви й Сосюра. І тут під час своїх виступів, а мав він їх чимало, читав і вірш „Любіть Україну". Москвичі тепло сприйняли вірш разом з іншою творчістю поета. Але несподівано 2 липня того ж року вірш засуджено в московській *Правді,* як націоналістичний і ворожий. Поет каявся в помилках, яких не мав, а тут додали ще інший вірш:

О мово моя вкраїнська!
Хто любить її,
Той любить мою Україну.

Три роки не вмовкала критика, що жорстоко засуджувала й картала поета. За часів Хрущова вірш „Любіть Україну" реабілітовано, але постанови ЦК КП(б)У з приводу вірша ніколи не скасовано.[44]

Таким чином любити Україну та мову стало смертельним гріхом. Почалися нові тотальні репресії та звинувачення найталановитіших українських письменників ні в чому іншому, як в українському буржуазному націоналізмі, а насправді лиш в тому, що вони писали українською мовою, висловлюючи любов до свого народу.

Контрольований і плянований етноцид

В Україні все робилося (до розпаду СССР) під суворим контролем партії та за її вказівками. *Історія української літератури,* наприклад, яка вийшла 1954 р. це „неперевершений зразок великодержавно-шовіністичної фальсифікації історії українського народу і його культури в інтересах російського імперіялізму і поневолення України".[45] У ній фактично заперечено окремішність історії України й культури українського народу, а висунуто ствердження її єдности й споріднення з російською культурою. Також „періодизація історії української літератури побудована не на українському культурно-історичному й літературному процесі, а припасована до історії партії і совєтської держави".[46] Такими жорстокими засобами пофальшовано українську культуру, а напівтаємними розпорядженнями й циркулярами в додаток майже витіснено на українській землі українську мову, яка раптом стала зайвою і непотрібною. І це відбувається в найбільш освіченому XX сторіччі, в час майже суцільної грамотности й великого поступу людини. Українська мова зникла з вищих навчальних закладів, з

(Закінчення на стор. 5)

Святослав Караванський

Здається, що таке слова? ...

(Мовні ущипки)

• II

„Лікарський відшукавши хвощ,
Я буду вдома, *дощ* не *дощ...*"
Пуристе! Вуха не шорош!
Я прийду, *незважаючи на дощ!*

„Від неминучої розлуки
У хлопця *опустились руки...*"
Чи ж мудра розкумека братія,
Що бідачисько *впав в апатію?*

„Дід внука посила у світ:
Нехай малий *доходить літ...*"
Не знаю, чи старий утішиться,
Як хлопець стане *дорослішати.*

„Не склав матури сирота:
Задачка випала *крута...*"

А чом, перо моє невтомне,
Не написать *головоломна?*

„Пістряк... Ще *нашої науки*
До нього *не доходять руки...*"
А думка строчить дублікат:
„Для лікування пістряка
Ще *рівень* (це й дитина знає)
Наук сучасних не сягає."

Відколи Зосю стрів Оверко,
Тяглось його до неї серце..."
Збагне усяк, хто з глуздом дружить:
Він був до неї небайдужий.

Я ці піски жовтогарячі
І пляж морський *неначе бачу...*"
Пардон! Пробачте! „Ця картина
Стоїть мені перед очима."

В гостях *сиділось* бурсаку,
Як голому на їжаку..."
А був би там хто з наших учнів,
Він крайню б відчував незручність.

Охрім, щоб здибати оратора,
Сховався *зараз же* за хатою...
Хто ж добре кутий у стилістиці,
Ховайсь *в безпосередній близькості!*

Не зчувсь ні Сидір, ні Тадей,
Як злий катюга *зник з очей...*"
Спасибі, схаменувсь я впору:
Зникати треба *з поля зору!*

„Ще поки знахур спить гундосий,
Там треба бути, *кров із носа...*"
А вже знавцям живого слова
Там треба буть *обов'язково.*

Твоїми словами тебе й засудять

(Мовні ущипки)

III

Ніхто Юхима не картає,
Що дуже *високо літає...*
Лише но син його сміється:
„Щось дуже батько *зазнається.*"

Щоб якось збутися біди,
Брат *кинувся туди-сюди...*
Забув про гульби і про танці,
Коли *в усі звернувсь інстанції.*

Ще трохи і дійшло б до зброї,
Якби не трапивсь цей *достойник...*
Стилісте! Не дивись спідлоба:
Висока це була *особа.*

Сказати правду, костоправ
Такої *прикрости* не ждав;
Не зміг, бач, крізь запону чемности,
Пізнати риси *неприємности.*

Антін, дарма що рудокоп,
Був *з крови й кости* хлібороб;
Лише для тих, хто епігонствує,
Він, бачите, рільник *потомствений.*

Не хтів сказати нам десятник,
Що наша праця *малоплатна*,
Та згодом ми самі побачили:
Робота ця *низькооплачувана.*

Така морока з тим музикою —
Він *тільки й знає, що* терликає...
А для чутливих вух модерних
Хай би терликав *безперервно.*

Коли всі діти поберуться,
Дасть Біг, лихі часи минуться...
А чи ж покинуть зони хату,
Якщо ми *будем сподіватись?*

Тесть рік до шваґра *зверхнім* тоном:
„Старайсь і станеш компаньйоном!"
То тільки в стилі обрусительськім
Тон тестя зветься *покровительським.*

Коли заклякнуть руки й ноги,
Чи жертва *вив'яжеться з того?*
Чи, може, в нашім середовищі
З такого вийде хто становища?

Було б мудріше без війни
Приперти ланця *до стіни...*
А думка пнеться в мозок з підстрибом:
„Утяти всі шляхи до відступу".

Валентина Юрченко

ОДА ГРАМАТИЦІ

(Гумореска)

Каже хтось, що не любить граматики,
Як не любить і математики.
Ніби все це сухе, монотонне й нудне,
Та й забудеться скоро, як час промине.

А граматика — Пані достойна й поважна,
Хоч для когось вона й недосяжна,
Бо, мовляв, це для тих, що якісьто збірки,
Чи то вірші вкладають в химерні рядки,
Або пишуть предовгі статті, чи романи,
Що читати терпіння і часу не стане...

Ой, даремна зневага така до науки,
Що для мови дає нам знаряддя у руки,
Бож граматика — це ніби ліки для мови —
Їх ковтай, як таблетки, щоб бути здоровим!

Рідна мова — з джерел незіпсовано-чистих,
А слова — це кришталь з дорогого намиста,
Як зневажив, уплів купу покручів-слів, —
Буде суржик, не мова, а щось пів-напів.

То ж шануй дієслово, прикметник, іменник,
І прислівник, числівник, сполучник, прийменник,
Ще й відмінки, які треба конче нам знати —
Всіх дітей цих плекає граматика-мати.

Що й казати, — численний в граматики рід,
Кожне мусить стояти там, де йому слід,
Бо інакше настане безладдя, не мова
І даремна тоді граматична будова.

А для нас в тому істина-правда єдина, —
Що для мови граматика — це вітаміни.
До оркестри не в кожного є сантимент,
Але в мові граматика — це диригент!

Трудівниці для мови, що нам вона дана,
Нехай буде граматиці дяка і шана!

СПАСИБІ ЗА ВІДДАНУ ПРАЦЮ

Від Редакції. В останньому випуску „МПМ" ми коротко подякували проф. Марії Овчаренко, багаторічному головному редакторові сторінок „МОВА ПРО МОВУ", за її вклад праці в це видання. Проф. В. Жила, який перебрав її місце у редколеґії, ділиться сьогодні своїми спогадами про своє знайомство з проф. Овчаренко та деякими спостереженнями про її погляди.

На початку 60-их років, коли я приступив до викладацької праці в університеті, один з моїх старших колеґ під час наших щорічних наукових з'їздів, що відбувалися наприкінці року, двічі сказав мені: „Обов'язково познайомтеся з д-р Марією Пшепюрською-Овчаренко, колишньою студенткою проф. Івана Зілинського з Ягайлонського університету! Не забудьте — Овчаренко!" Це багатонадійне прізвище я скоро зустрів на сторінках *Свободи*, де висвітлювалося питаня чистоти нашої мови в діяспорі.

Марія Овчаренко працювала тоді професором мов у Східньо-Іллінойському університеті. Зі статті у *Свободі* можна було зробити висновок, що вона висококваліфікований викладач, що надає особливого значення нормативності й чистоті мови та приділяє багато уваги розиткові мислення студентів. У її праці панувала чітка послідовність, логічна завершеність. Вона писала, що мова засвоюється свідомо. Перебороти мовні труднощі буває нелегко, їх треба справді відчувати і постійно усвідомлювати. Адже не кожне слово збагачує мову студентів, а тільки таке, яке вони розуміють, яке вживають у єдино правильному контексті його значення. До активного словника потрапляють швидше ті слова, над якими попрацювала думка студента. Здобуті без особливих розумових зусиль слова й вирази можуть залишитися тільки в пасивному словникові.

Через рік я познайомився з п. Марією в Чікаґо. Зустріч наша була теплою і цікавою. Цікаві були і її погляди на літературу. Вона вважала, що кожну зустріч з мистецьким твором ми повинні пережити — як свято в житті чи як біль у серці. Але переживати так, як того хотів автор і як того хочемо ми, викладачі. А таке переживання можливе тільки тоді, коли ми розуміємо твір. Переживання і усвідомлення твору — це дві невід'ємні сторони його сприймання, але яка з них важливіша — трудно сказати: здається, обидві однаково важливі.

І так ми зустрічалися з д-р Марією майже кожного року. Остання наша зустріч відбулася в Римі, в Українському Католицькому Університеті, в якому вона також викладала українську літературу протягом багатьох років.

Багато свого дорогого часу вона присвятила мовній сторінці „МПМ", яку вона збагачувала своїми цікавими спостереженнями, ориґінальними статтями, та навіть деяким новаторством. Вона ніколи не любила відставати від нових віянь часу, хоч багато з них бувають швидкоплинними, як повінь на мілководних ріках.

Працювала як головний редактор сторінки довгих одинадцять років. Надруковані матеріяли позначалися завжди точністю, науковістю та великим педантизмом.

Сьогодні, коли вона відійшла від праці на пенсійний спочинок, хочемо побажати їй доброго здоров'я, дальших життєвих успіхів та багато ще успішніх років життя.

Володимир Жила

ГАДКИ ПРО МОВУ

(або мовні крихти)

• Не у всьому треба наслідувати мову Тараса Шевченка. Хоч він і був одним з творців сучасної літературної мови, у творах поета чимало сьогодні невживаних архаїзмів, а також там трапляються інші слова чи наголоси, що тепер нелітературні. Ось приклади: ...в сім'ї вольній новій... (заповіт), Літературний сучасний наголос є новИй, а не нОвий. Широковідоме напучення „І чужоМУ научайтесь, свого не цурайтесь" сьогодні сприймається як русизм. Правильна літературна форма є „І чужоГО научайтесь..."

• Можна знайти чимало випадків де в лексиці українська мова багатша за англійську, в загальному чи не

(Закінчення на ст. 6-ій)

НА УКРАЇНІ — В УКРАЇНІ

Останнім часом у назвах рубрик газет, наприклад, у „Вечірньому Києві" читаємо: у Києві — в Україні — у світі. Коли йдеться про події в нашій державі, почали вживати конструкцію з прийменником в — **в Україні**. І в багатьох одразу виникло запитання — чому? Адже раніше писалося лише — **на Україні.** Щоправда, в пам'яті багатьох спливли рядки Т. Шевченка: Було колись **в Україні**, Ревіли гармати; Посіяли гайдамаки **в Україні** жито; Добридень же, новий годе, В торішній свитині, Що ти несеш **в Україну** в латаній торбині...та ін. Отже, така прийменникова сполука в українській мові була, але чому про неї раніше забували газетярі та й не тільки вони? І ще доскіпливого читача цікавить, чим же гірша сполука **на Україні**, всі так звикли до неї, та й у Т. Шевченка її подибуємо: І не в однім отім селі, А скрізь **на** славній **Україні** Людей у ярма запрягли пани лукаві; Як умру, то поховайте Мене на могилі, Серед степу широкого, **На Вкраїні** милій. Трапляється така сполука й у багатьох інших поетів.

Пишуть, телефонують, звертаються по консультації і в редакції газет, і до нас — в Інститут української мови. Що ж відбулося?

А відбувся цікавий процес спеціалізації мовного засобу, процес закріплення сполуки **в Україні** за певною сферою вживання — офіційно-діловою. Саме в діловому стилі: в документах, ухвалах, постановах уряду і Верховної Ради прийменникова конструкція **в Україні** витіснила колишню **в Українській РСР,** а слідом за нею і сполуку **на Україні**, що одразу вплинуло й на мову газет. Ділове мовлення вимагає чіткості, однозначності. Тут недопустимі коливання. А оскільки змінилася не лише назва нашої держави, а й сутність, семантика поняття Україна — тепер це самостійна держава, — тому й конструкція слова з прийменником **в — в Україні** — формує додаткові нюанси значення: „в незалежній", „в самостійній", „в суверенній", а також протиставлення: „не на території Союзу (імперії, Росії і под.)".

Як відомо, процеси в суспільстві впливають на його мову, і те, що відбулося із семантикою і функціонуванням конструкції **в Україні**, — яскравий приклад цього. Знаменно, що це відбулося у час здобуття й утвердження незалежності.

Таким чином, у мові документів і офіційних повідомлень віднині маємо однозначне — **в Україні**, наприклад: „Сьогодні **в Україну** прибув з робочим візитом державний секретар США Джеймс Едісон Бейкер" (з офіційного повідомлення); „Державний митний комітет України забезпечує сприяння у здійсненні заходів щодо захисту прав споживачів стосовно товарів, що ввозяться **в Україну**" (з „Тимчасового положення про державний митний комітет України"); „**В Україні** під керівництвом національних федерацій нині успішно розвиваються всі олімпійські види спорту..." (із „Звернення Верховної Ради України до Міжнародного Олімпійського Комітесту") і т.д.

Якщо вдатися до історії української мови, то вона також переконує нас у новизні, зміні семантики відомої раніше, але мало активної прийменникової сполуки. Так, учені вже давно підрахували, що у Т. Шевченка конструкція **на Україні** вживається у 46 випадках, а **в Україні** — у 25 і якихось значеннєвих нюансів у прийменник **в** поет не вкладав. Вживання варіантів **на Вкраїні, на Україні, в Україні** пов'язане у нього лише з вимогами рими, ритму, мелодики віршової мови. Зазначу також, що у мові інших авторів XIX—XX століть (П. Куліша, М. Костомарова, Марка Вовчка, Л. Глібова, М. Старицького, Олени Пчілки, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, І. Франка, М. Коцюбинського, Лесі Українки), поетів і прозаїків радянського часу сполука **на Україні** не конкурувала або майже не конкурувала з синомічною **в Україні. На Україні** — так писали також критики, історики, лінгвісти — і в нас, і в діаспорі.

Однак уже давно було помічено (видається, вперше цю думку висловив відомий мовознавець І. Огієнко), що така традиція вживання прийменника **на** відбиває провінційне становище України. І справді: в Росії, в Англії, у Франції, в Польщі, в Америці, в Китаї і т.д. — скрізь з прийменником **в**, але — **на Україні**. І ще було відзначено, що **вживання іменника „Україна" з певними означеннями тяжіє до прийменника в: в самостійній Україні, в незалежній у вільній...**

Дискусія про те, **чи є у** конструкції **на Україні** **принижувальні конотації (відтінки значення)** чи ні, **велася** свого часу навіть серед поважних учених-лінгвістів. І вони прийшли до одностайної думки, що ні, нема. Це було тоді, коли „...на Україні, в нашій чудовій республіці, як і в усій країні, була хороша, здорова атмосфера, в усьому відчувається діловий, творчий настрій" (з виступу В. Щербицького). Ті часи минули, змінилася суспільна і мовна свідомість, а в тому числі й мовознавча. Що ж відбуватиметься далі? Оскільки роль офіційно-ділової мови в незалежній державі дедалі посилюватиметься і вона, безперечно, впливатиме на інші стилі мовлення, то й конструкція **в Україні**, очевидно, значно потіснить синомічну **на Україні** і в мові художній, і в науковій, і в розмовній, у мові ж публіцистики це вже відбулося.

Наталя Сидяченко
кандидат філологічних наук („*Літературна Україна*", 16 січня 1992). (Збережено правопис ориґіналу).

Пошана рідної мови...

(Закінчення зі стор. 4)

багатьох шкіл і дитячих садків, з багатьох виробничих підприємств та державних установ, з різних ланок громадського життя та навіть з міських вивісок, оголошень у транспорті тощо. У Києві, до речі, не часто чулося українську мову й то не тому, що кияни не знали її, а тому що, мовляв, користуватися нею повсякраз „не було прийнято". [47] Які ж причини такого сильного звуження сфери функціонування української мови? Дехто хоче підказати нам, що це, мовляв, наслідки недостатнього мовно-національного виховання та мовно-національної культури, а дехто знову вбачає це в тому, що, мовляв, протягом останніх десятиліть українська мова стала в Україні „непристижньою" і „неперспективною". Але коріння зла були далеко не такі, їх треба було шукати в системі та в її ворожому наставленні до всього, що було українське. І тому, щоб правильно оцінити це трудне становище перед осудженням його чи висловленням «якоїсь прогнози», треба уважно ознайомитися з історією совєтської влади в Україні й придивитися до тої жорстокої совєтської дійсности, в якій живе український народ. Тоді не треба битися в груди, а можна буде спокійно показати на ворога, який причинився до того страшного нещастя, яке досі переживав наш народ.

Ми знаємо, що там, у совєтській Україні людина не відчувала себе господарем ні на вулиці, ні на підприємстві, ні в сільському господарстві, ні навіть удома. Усе, що вона здобувала своїм трудом у житті, за одне слово, що не подобалося владі, одним розчерком пера, може бути їй відібрано. Тому там усі тремтіли за своє майбутнє, а упривілейовані тремтіли найбільше. У цій „шаленій гонитві за засобами до існування, — як пише Харчук, „нічого святого нема: ні традицій, ні розуміння добра й зла, ні добропорядности". [48] Людина жила тим, що їй казали серце й розум, а засліплена й знервована, „вона пнеться з усіх ніг, щоб доступитися до прилавка забезпечености". [49] І якраз у цій гонитві, яку режим постійно контролює, загострює і посилює, людина відрікається рідної мови, щоб, мовляв, краще й швидше включитися в совєтсько-російську дійсність, в якій українську мову ще в половині 50-их років законом, у період т.зв. волюнтаризму, віддано на волю батьків і учнів. Російська мова стала в школі обов'язковою, а українська — як хто хоче. А хто ж захоче вивчати мову, якщо наука, техніка, економіка й усе підґрунття — середня, спеціяльна й вища освіта даються не українською, а російською.

Так причиною усього нашого нещастя був духовий геноцид, спричинений партією і великодержавним російським шовінізмом, що охопив українську людину в усіх галузях її діяльности, зазіхнув на її мову, а саме на її душу, на цей найвищий вияв культурної окремішности, і на основу її духовного життя. Адже народ живе й розвивається в історії доки живе його мова. З занепадом мови, в'яне й зникає культура народу, а народ перестає існувати як історичний організм.

Рідна мова — це також найособистіша й найглибша сфера обстоювання свого "я", а саме, своєї персональної і національної гідности.

От чому дбайливо та уважно треба ставитися до своєї мови. За неї треба боротися, щоб вона мала належний статус серед мов загальнолюдської культури й поступу.

Мова наша довговічна. Її треба любити, поважати й плекати, бо тільки тоді вона стане фактором самозбагачення людини, та виявом глибокого національного почуття.

Примітки

1. *Історія української літератури у восьми томах,* за ред. Є.П. Кирилюка (Київ: „Наукова думка", 1967-1971), т. І, стор. 351; Борис Харчук, „Слово і народ", *Прапор* 10 (1988), стор. 151.
2 Харчук, стор. 150.
3 Харчук, там же.
4 Харчук, стор. 151.
5 Харчук, там же.
6 Дмитро Чижевський, *Історія української літератури* (Ню Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 156), стор. 335.
7 Іван Франко, *Нарис історії українсько-руської літератури.* (Львів: Українсько-руська Видавнича Спілка, 1910), стор. 107.
8 Тут цікаво буде зацитувати Івана Франка. Він, відповідаючи панові Антошкові, який твердив, що українська мова — це діялект, писав:

Діялект! А ми його надишем
Міццю духа і вогнем любови,
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурні мови.

Дмитро Павличко, „Свято рідної мови", *Літературна Україна* 29 вересня 1988, стор. 2.
9 Микола Васильович Берґ (1823-1884) перекладав також сербські пісні російською мовою. *УРЕ*, т. І (Київ, 1959), стор. 505.
10 Микита Шумило, „Могутня й чарівна", *Українська мова і література в школі* 7 (1963), стор. 14.
11 Фрідріх Боденштедт (1819-1892). У 1845 р. видав *Поетичну Україну* — збірку перекладів українських народних пісень. Вірші Боденштедта перекладав українською мовою Павло Грабовський. *УРЕ*, т. 2 (Київ, 1960), стор. 7.
12 Шумило, стор. 14-15.
13 Ізмаїл Іванович Срезневський (1812-1880) **визначний російський і український учений-філолог, славіст. Опублікував збірник *Запорожская*** *старина* (1833-1838), де вміщено українські історичні пісні та думи (деякі з них написані самим Срезневським), матеріяли з історії України тощо. В статті „Погляд на пам'ятки української народної словесности" (1834) та ін. Срезневський твердив, що українська мова — самостійна мова, а не діялект. Під кінець життя погляди Срезневського значно змінилися: українську мову він став вважати за наріччя російської. *УРЕ*, т. 14 (Київ, 1963), стор. 31.
14 Шумило, стор. 15.
15 Ватрослав Яґіч (1838-1923). Від 1903 р. був членом Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. *УРФ*, 16 (Київ, 1964), стор. 449; Шумило, стор. 15.
17 Харчук, стор. 152.
18 Павло Зайцев, *Життя Тараса Шевченка* (Ню Йорк — Париж — Мюнхен: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1955), стор. 172.
19 Харчук, стор. 153.
20 Зміст і навіть дослівний текст указу швидко стали відомі й ще 1876 р. Львівський журнал *Правда* в статті „Указ проти руського язика" подав аналізу цього документа. Юрій Шевельов, *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941)* (Мюнхен: „Сучасність", 1987), стор. 12.
21 Шевельов, стор. 11-12.
22 Шевельов, стор. 16.
23 Шевельов, стор. 53.
24 Конституція з 21 грудня 1867 і ліберальні додатки, особливо з 1907 р. Шевельов, стор. 18.
25 Шевельов, стор. 23.
26 Шевельов, стор. 70-72.
27 Шевельов, стор. 89-92.
28 Шевельов, стор. 92.
29 Шевельов, стор. 94-95.
30 Закон ухвалений Радою Народних Міністрів. Голова Ради Народних Міністрів В. Чехівський. 1-го січня 1919 р.
31 Шевельов, стор. 84.
32 М. Попов, *Нарис історії Комуністичної партії (більшовиків) України* (Харків: "Пролетар", 1931), стор. 272.
33 Інститут української наукової мови в 1922 р. мав єдиного платного робітника. Шевельов, стор. 131.
34 Шевельов, стор. 137.
35. В.Н. Дурденевский, *Равноправие языков в советском строе* (Москва: Институт совєтського права, 1927), стор. 149.
36 Микола Скрипник, *Статті й промови з національного питання* (Мюнхен: "Сучасність", 1974), стор. 184.
37 Шевельов, стор. 147.
138 Шевельов, там же.
39 Шевельов, стор. 155.
40 Шевельов, стор. 185.
41 Шевельов, стор. 204.
42 Петро Голубенко, *Україна і Росія у світлі культурних взаємин* (Ню Йорк — Париж — Торонто: Науково-Дослідний Інститут ім. О. Ольжича, 1987), стор. 453.
43 Шевельов, стор. 205.
44 Н. Сеник, "Каявся я в помилках, яких не мав", *Свобода*, 17 травня 1989, стор. 2.
45 Голубенко, стор. 478.
46 Голубенко, стор. 478 і 488.
47 Іван Дзюба, "Бо то не просто мова, звуки", *Вісті з України*, липень 1987, стор. 5.
48 Харчук, стор. 161.
49 Харчук, там же.

А. Вовк

Як перекласти анг. skis та ice skates українською мовою?

До контроверсійних термінів спортової лексики можна безсумнівно зарахувати терміни, названі в заголовку англійською мовою. Переклад їх є найкращим прикладом „мовного Збруча", що десятиліттями ділив фізично і культурно живе тіло українського народу. Розгляньмо можливі переклади за чергою.

SKIS. У галицькому варіянті літературної мови цей спортовий об'єкт мав три назви ЛЕЩЕТИ, НАРТИ і СОВГИ (див., наприклад, *Українсько-німецький словник* З. Кузелі та Я. Рудницького, 1943 і 1983). Перша з тих назв була найпоширеніша. Її вживав, наприклад, Карпатський Лещетарський Клюб, що був заснований в 1924 р. Коли саме виник цей спортовий термін, важко встановити, але ще в *Малоруско-німецькому словарі* Є. Желеховського і С. Недільського з 1882-1886 р. гасло ЛЕЩАТ або ЛЕЩЕТ пояснюється як „тонка дощечка для затискання зламаних кінцівок" (з посиланням на східноукраїнське джерело з 1875 р. Назву НАРТИ вважали (мабуть і слушно, за польонізм, назва СОВГИ була двозначна, бо стосувалася також анг. слова ice skates.

На центрально-східній Україні SKIS — це ЛИЖІ, або ЛИЖВИ. Термін ЛИЖІ однозвучний з російським, хоч *Словник української мови* (Київ, 1970-80) наводить до нього цитату з Лесі Українки. ЛИЖВИ СУМ називає еквівалентом ЛИЖІ і як ілюстрацію дає цитату з І. Нечуя-Левицького: „Мама возила її сковзатися на льоду на лижвах"... З тексту видно, що ця ілюстрація тут недоречна — по льоду сковзаються на ковзанах (ice skates), а не на „лижвах" і ковзани мав автор, мабуть, на гадці.

ЛЕЩАТА за СУМ — слюсарський прилад, яким затискають оброблюваний предмет, отже по-англійському це vice. В пресі останніх років, зокрема, в діяспорі, часто зустрічаємо це слово у значенні анг. skis. Отже вибір для найкращого перекладу для skis великий і, як і в інших випадках, залежить від підґрунтя уживача, тобто він суб'єктивний. Наш особистий погляд щодо обговорених слів такий:

Слово НАРТИ недобре, бо в українській (і російській) мові воно відповідає анг. dog sled, цебто створює очевидну небезпеку непорозуміння.

Слово ЛИЖВИ недобре, бо створює небезпеку непорозуміння через те, що в західній Україні, ще від часів словника Желеховського, цієї назви вживали для анг. ice skates.

Слово СОВГИ — непідхоже, бо „совгатися" (СУМ: розмовне.літературне:ковзатися) стосується насамперед до ice skates, а не до skis.

Слово ЛИЖІ, як вже згадано, однозвучне з російським і, мабуть, з російської мови попало в нашу. (За *Етимологічним словником* А. Преображенського, Москва 1914, рос. слово „лыжи" означало в цей час „коньки", тобто ice skates).

Залишається отже назва ЛЕЩЕТИ або ЛЕЩАТА. На наш погляд, щоб не плутати спортового приладу із слюсарським затискачем, варто залишити узвичаєну в Галичині назву ЛЕЩЕТИ для skis, а назву ЛЕЩАТА для vise. Це дозволить розрізнити ці два терміни на письмі і у вимові. Додаткове відрізнення дає різний наголос: на другому складі для ЛЕЩЕ́ТИ, а на першому для ЛЕ́ЩАТА. Отже: ЛЕЩЕ́ТИ, ЛЕЩЕТА́РСТВО, ЛЕЩЕТА́РСЬКИЙ, ЛЕЩЕТА́Р, ЛЕЩЕТА́РКА.

Додаткова хиба вживання слова ЛЕЩАТА в значенні анг. skis є те, що це слово вживається тільки в множині, подібно як слово ВОРОТА. Тому вислів „одна лещата" чи „один лещат" звучить так же неприродно й дивовижно як „одна ворота" чи „один ворот". Цієї проблеми нема у випадку назви ЛЕЩЕТИ, де однина буде ЛЕЩЕТА.

Для тих, кому не подобаються назви і ЛИЖІ, і ЛЕЩЕТИ, маємо ще іншу можливість. Сани, санки, літаки, що осідають на сніг, мають дві дошки чи два бруси, на яких вони посуваються Це ПОЛОЗИ чи ПОЛОЗКИ. Чому б не поширити назви ПОЛОЗКИ на дошки, вживані з цією самою метою у спорті? Тоді буде отже: їздити чи ходити на ПОЛОЗКАХ, ПОЛОЗКАРСТВО, ПОЛОЗКАРСЬКИЙ, ПОЛОЗКАР, ПОЛОЗКАРКА. Очевидно, це тільки пропозиція, яка могла б бути одною з розв'язок проблеми і причинитися до засипування „мовного Збруча".

ICE SKATES. Тут справа дещо простіша. Маємо західноукраїнські ЛИЖВИ і СОВГИ та центрально-українські КОВЗАНИ. (Не враховуємо суржикового „коньки", яке слово є очевидним мовковітизмом).

Слово ЛИЖВИ, як вже сказано, двозначне і тому небажане ні для ice skates, ні для skis. Літературне, узвичаєне і питомо українське КОВЗАНИ має перевагу над СОВГИ і тому уважаємо його за єдиний правильний український термін для анг. ice skates. Похідні від нього є: КОВЗАНЯРСТВО, КОВЗАНЯРСЬКИЙ, КОВЗАНЯР, КОВЗАНЯРКА.

ЩО ВИ ЗРОБИЛИ СЬОГОДНІ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗБАГАЧЕННЯ НАШОЇ МОВИ?

За правильний...

(Закінчення зі стор. 4)

Напр.: Як *вірна* поміч, зі мною поруч Ідеш ти завжди на війні" (О. Гончар). *Вірно* вживається і в значенні „напевно", щоправда, таке вживання — застаріле: „Тільки того вже не можна *вірно* сказати, чи спала вона ту ніч хоч часинку?" (Г. Квітка-Основ'яненко), „надійно": [„Антоніно:] Я тільки те кажу, що пам'ять каже, вона ж усе те *вірно* заховала, що ви колись творили й говорили" (Леся Українка). *Вірний*, як і *правильний*, має значення „правдивий", „точний", „істинний". Таке вживання засвідчене у М. Рильського, О. Гончара, М. Стельмаха, А. Головка, Григорія Тютюнника, О. Донченка, наприклад: *вірна відповідь, вірний діягноз, вірний шлях — правильна відповідь, правильний діягноз, правильний шлях.*

Слова *правильний, правильно* подає „Малоруско-німецький словник" Є. Желехівського та С. Недільського, а в Словарі української мови за ред. Б. Грінченка є тільки *вірний*. Наступні словники фіксують обидві пари. Отже, пам'ятаймо, що *вірний, вірно* та правильний, правильно — синоніми в значенні „правдивий, точний", „істинний", не варто зловживати жодним із них. Тим більше тому, що в сучасній практиці основне значення *вірний* — насамперед „відданий, який не зраджує"; *вірний друг, вірна любов* і под. „Без *вірного* друга велика туга", — каже народне прислів'я. Звернімо увагу: *вірний друг* — це істинний друг, такий, яким повинен бути друг, тобто... *правильний* друг. Отож слово *вірний* і *правильний* тісно переплітаються своїми відтінками, пов'язані між собою.

Не варто забувати й інші синоніми: *слушний, правдивий, певний, справедливий* — *слушно, правдиво, певно, справедливо* тощо. Відповідь, наприклад, може бути і *правильна, і вірна*, а й *слушна, справедлива*; відповідає хтось *правильно, вірно, слушно, справедливо*. І в кожному випадку маємо якийсь новий відтінок.

Водій — шофер

Досить часто ці слова вживаються як рівнозначні і взаємозамінні. Можна сказати *водії таксі* і *шофер таксі, водій автомашини* і *шофер автомашини*. Ось приклад з художнього тексту, де вдало використано обидва синоніми: „Бригадир, зрадівши, сказав, що зоставляє Єльку стерегти машину, а сам з *водієм*, в компанії з іншими *шоферами*... одразу подалися кудись у бік міста" (О. Гончар). Але все ж таки різниця у значенні і вживанні цих слів існує.

Водій — це загальна офіційна назва людини, що керує транспортними засобами чи якимись рухомими машинами, механізмами, агрегатами. За своїм походженням це досить давнє слово: „людина, що вказує шлях кому-небудь", тобто „той, хто веде кудись". СУМ виділяє два значення у слова *водій*: перше — „той хто водить машину, керує нею; шофер"; і друге, що тепер тлумачиться і сприймається як переносне (хоч насправді було колись первісним значенням слова). — „той, хто вказує шлях кому-небудь; керманич".

Отже, основне значення слова *водій* в сучасній українській мові — „людина, що пройшла спеціяльну підготовку і керує автомобілем, автобусом, тролейбусом, трамваєм і т.п.", наприклад: „*Водій* пригальмував мотоцикла" (О. Гончар), „*Водії* самоскидів почали сигналити" (О. Гончар), „Сіла (Тамара) в трамвай, але здається, що *водій* надто повільно їде" (А. Хижняк). Вживається і в складній назві професії: *механік-водій* (трактора, танка). Активно фігурує в офіційно-діловій мові, в різних службових документах — інструкціях, офіційних оголошеннях, посвідченнях на право водіння автотранспорту та ін.

На відміну від слова *водій*, що має узагальненіше значення, синонімічне йому *шофер* має вужче значення — „водій автомобіля". Водія мотоцикла, трамвая, комбайна чи якогось іншого рухомого механізму шофером, звичайно, не називають.

Слово *шофер* — досить недавнє запозичення з французької мови (початок XX століття, коли з'явились і почали поширюватися автомобілі). Звідси — і постійний наголос у слів: *шофер, шофера, шофером* і т.д. Першим значенням цього слова було „кочегар", і вживалось воно як назва робітника залізниці — не механіка чи машиніста, який керував ним, а того, хто забезпечував сам рух, рушійну силу. Пізніше ця назва була перенесена й на ту людину, котра керувала автомобілем, і забезпечувала подачу пального, здатність рухатися.

Отже, в сучасній українській мові *шофер* — це назва тільки водія автомобіля, при тому — водія-професіонала, тобто назва людини за професією. Людину, яка водить тільки власний автомобіль, шофером не називають, оскільки вона не професійний автомобіліст. Коли застосовують назву *шофер* до непрофесійного водія, вдаються до словоскладання: шофер-любитель.

Таким чином, слова *водій* і *шофер*, хоч і синонімічні, близькі за значенням, але не тотожні, не скрізь можуть бути взаємозамінними.

НАМ ПИШУТЬ:

Час від часу редактори Сторінок „МПМ" дістають листи від моволюбців, які уболівають над поганим станом культури української мови в діяспорі та сумним фактом, що 12-річне видання нашої сторінки мало, на їхню думку, причинилося до покращання цього стану.

Розгляньмо сьогодні, для прикладу, погляди та поради ред. *Володимира Барагури*, журналіста, письменника, публіциста та заслуженого довголітнього редактора дитячого журналу *Веселка*. Він уважає, що читачі *Свободи* незацікавлені мовними дискусіями чи розглядом історії окремих слів, а вони радше хочуть авторитетних порад як дане слово писати. Він, наприклад, пише таке: „«Мовна» сторінка у *Свободі* приносить задоволення хіба самим авторам статтей, бо можуть висловитися, полемізувати, зводити поєдинки, а читач у цьому незацікавлений". Редактор Барагура змальовує нашу мовну дійсність у досить темних кольорах: „Коли в товариській розмові чи принагідній гутірці звернути співрозмовникам «увагу» на потребу мовної культури, отримаєте стереотипну відповідь: „Мене й так кожний зрозуміє". Те саме з письмовою мовою в листах тощо. Отже я переконався, що наші зусилля надаремні. Скільки наших людей уживають словники? Старше покоління не дбає, говорить і пише так, як уміє; молодші взагалі не звертають уваги на культуру мови, бо її не знають, і поза виїмками не хочуть знати".

Щодо самих мовних порад на сторінках „МПМ", Барагура твердить таке: „Читач бажає мати ясно спрецизовані правила ЯК писати, і хоче мати ці правила в книжковій формі словника, а не на сторінках газети, які появляються в ряди- годи; люди газети викидають, бо папір скоро жовкне й кришить і нікому не хочеться борсатися в стосах паперу «щоб дізнатися» як дане слово написати". У цьому спостереженні годі авторові відмовити рації. 32 випуски „МПМ" виходили протягом 12 років і напевно лише одиниці їх комплектують і зберігають. Але навіть і для цих ентузіястів плекання мовної культури знайти у цій збірці рекомендації дуже важко через відсутність показника надрукованих тем чи обговорених слів.

Але від часу написання листа ред. Барагури в цій ділянці ситуація змінилася на краще, хоч у деякій лише мірі. Правописного словника з рекомендаціями щодо написання багатьох суперечних слів в діяспорі далі не маємо (а саме поросійщеному офіційному правописі відведено найбільше місця у листі редактора), але недавно вийшов з друку невеликий довідник стосовно вживання сумнівних і непевних слів. Книжечка, видана Шкільною Радою під заголовком *Словничок-порадник з культури української мови* дає рекомендації щодо слововживання близько одної тисячі слів і висловів. Реєстр, побудований, в основному, на рубриці „Оком по пресі", яку автор, Анатоль Вовк, містив багато років на сторінках „МПМ". Книжечка появилася з ініціятиви і при поважному внеску праці з боку відомого канадського журналіста Романа Колесника.

Таким чином одна з рекомендацій ред. Барагури хоч частково здійснилася. На жаль, на проблемі реформи правопису редколегія „МПМ" не має жодного впливу. Редакційна колегія НТШ в ЗСА для опрацювання оновленого Голоскевичевого словника, в якій усі три члени редакції „МПМ" співпрацювали, перестала існувати, бо управа Товариства цілу справу передала Львівському НТШ. В Україні ж справа реформи правопису не закінчилася з виходом „пробного" правописного кодексу в 1990, а далі хвилює не лише науковців, але й цілу громадськість. Чи і наскільки діяспора зможе брати участь в усталюванні нової версії правопису — залишається під великим знаком питання.

СПОРІДНЕНІ, АЛЕ РІЗНІ

Цікаво, що різниці між слов'янськими мовами, членами одної лінгвістичної родини, проявляються гостро у назовництві побуту та села. Ось приклад речення з цієї царини у трьох мовах, де майже кожне слово зовсім різне, своєрідне у даній мові: *Українська:* засмаглий селянин, вдягнутий в заяложену сорочку, штани, бриль і чоботи, балакав з батьком про небожа. *Російська:* Загарелый крестьянин одетый в грязную рубашку, брюки, соломяную шляпу и сапоги, разговаривал з отцом об племяннике. *Польська:* Opalony wieśniak, ubrany w zaszmelcowaną koszulę, portki, slomiany kapelusz i buty, gadał z ojcem o kuzynie.

Гадки...

Закінчення зі стор. 5

найбагатшу мову у світі. Ось приклад. Одна з найважливіших зернових культур у світовому харчуванні має англійську назву millet. В українській мові для цього слова є два відповідники — ПРОСО і ПШОНО. Просо — це назва самої рослини, пшоно — це їстівний продукт з неї виготовлений під крупи. Типово українська страва КУЛІШ, це рідка страва саме з пшона, рід густої юшки, нам добре відома з оповідань про козацькі і чумацькі часи.

Свято в селі Гординя

Почесна варта коло пам'ятника героям, що загинули у боротьбі за волю України. Справа: Осип Бандерський і Данило Паньків — друзі „Орленка" з молодих років, які прибули на свято УПА зі ЗСА.

Фото Ірени Бандерської-Лонг.

У неділю, 9-го серпня, в с. Гордині Самбірського району на Львівщині відбулося свято УПА. В ньому взяли участь мешканці Гордині, сусідніх сіл, а також гості зі З'єднаних Стейтів Америки Осип Бандерський, Данило Паньків, Ірена Бандерська-Лонг.

На місцевому цвинтарі на могилах героїв Української Повстанської Армії, які загинули у боротьбі з большевицькими окупантами, молодь несла почесну варту в однострої УПА і з синьо-жовтими прапорами. Присутні поклали вінки на могили св. п. о. Юрія Гомки (можливо, третя буква у прізвищі — інша, бо, на жаль, автор допису написав нечітко. — Редакція), пароха с. Гордині, якого большевики замордували у червні 1941 року, сотника „Орленка" (справжнє прізвище Іван Наконечний), який загинув у рідному селі Гординя в березні 1948 року.

Сотник „Орленко" з горсткою бійців УПА був оточений переважаючими силами большевиків. Щоб не потрапити живим у руки ворога, він застрілився.

О. Бандерський

Святкування річниці незалежности України на кораблі

Першу річницю незалежности України українська амбасада в Канаді вирішила святкувати на своїй „території" — на українському екскурсійному кораблі „Грузія", який приплив до порту в Монтреалі 21-го серпня ц. р. Цей екскурсійний корабель плаває влітку і восени кожного року по ріці св. Лаврентія і Сагіней, між Монтреалем і Ню Йорком, а також між Монтреалем і Сент Петерсбургом на Фльориді. На кораблі відбулося прийняття для дипломатів, парляментаристів та запрошених гостей, більшість яких прибула з Оттави та Монтреалю.

Амбасадор України в Оттаві Левко Лук'яненко з дружиною Надією і радником Родіоновим особисто вітав гостей, що прибули на корабель. На кораблі також були перший секретар і консул амбасади Євген Кучер з дружиною та д-р Олександер Шандрук (перший секретар у справах науки і техніки). Залога корабля приготовила смачні українські страви, а амбасада подбала про те, щоб можна було підняти тост за незалежність України.

Крім українських гостей з Оттави і Монтреалю, на святкуванні були присутні члени канадського федерального парляменту, серед яких був д-р Олександер Кіндій, дипломати Італії, Туреччини, Ливану, деяких африканських країн, амбасадор Росії і новонаменований амбасадор Канади в Києві Франсуа Матіс.

Офіційну частину святкування відкрив амбасадор Левко Лук'яненко коротко, але зворушливо патріотичною промовою, в якій він підкреслив історичне значення Акту 24-го серпня 1991 року.

Це був, безумовно, оригінальний і цікавий спосіб святкування важливої річниці. При цій нагоді, одначе, треба згадати про деякі негативні аспекти. Хоч на щоглі корабля повівав український синьо-жовтий прапор і при вході на корабель був великий тризуб, всередині корабля більшість написів були англійською і російською мовами. Обслуга також, за деякими винятками, говорила переважно російською мовою. Це можна пояснити тим, що протягом багатьох років вся обслуга була зобов'язана вживати виключно російську мову. Виглядає, що пройде немало часу, поки українська адміністрація, як і українські інститути та підприємства, перейдуть на державну українську мову. Треба бути свідомим того, що три століття русифікації та інтенсивної політики денаціоналізації за останні 50 років совєтського режиму на Україні залишили глибокі борозни на організмі нашого народу.

Святкування річниці державної незалежности України продовжилося в Оттаві бенкетом в канадському парляменті 24-го серпня.

Степан Яворський

Ідея...

(Закінчення зі стор. 2)

до попису мають теж начальники у підприємствах, установах та інституціях,продуктом яких є послуги.

Кожна людина, без огляду на професію, носить у собі іскру творчости. Вона ж знаходить теж самовдоволення з осягу, коли свобідно без тиску творить для себе, родини або громади. Вона може і цього несвідома, що її творчі ідеї можуть придатись у часі конечности потреби для себе чи загалу, коли досвід іде на вагу золота.

Зараз же батьківщина винагороджує признанням духові та матеріяльні успіхи нашої діяспори, яка зуміла творчими ідеями закріплювати своє буття у довкіллі нового поселення та одночасно зберігати символіку та традицію свого корінного походження.

Про українсько-польські стосунки говорять в УВУ

Глибокі політичні зміни в країнах Східної Европи дали історичний шанс українській національній меншині на самоокреслення та шукання власного місця в демократичній системі цих держав. Безперечно, що цей процес пошуку сьогодні є початковим і перехідним, отже вимагає величезної власної активности, ініціятиви.

Це добре розуміють в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, який організував і провів 10-го серпня під час літнього семестру „круглий стіл" на тему: „Українсько-польські стосунки: минуле й сьогодення". У вступному слові декан правничого факультету УВУ проф. З. Соколюк відзначив, що особливість проведення цієї розмови полягає в тому, що в ній беруть участь науковці з України, які досліджують питання з історії українсько-польських стосунків.

З доповіддю „Польсько-українські стосунки в минулому: конфлікт і співпраця в Галицькому Сеймі та Віденському Парляменті" виступив проф. д-р Теодор Богдан Цюцюра, ректор УВУ, який зупинився на таких основних аспектах: боротьба українців за здійснення принципу „...рівности і національности" (австрійська груднева конституція 1867 року); українські депутати у Відні перед депутатами інших національностей. Перші політичні союзи: польський (селянський) чеський та інші; українські депутати в обох представницьких установах — оборонці селянського стану. Нетривкі загальні угоди з поляками — 1869, 1890 рр. (нова ера) — 1905—1914 рр. Українці здобувають більший вплив в органах державної адміністрації. Збільшення гімназій та поява пляну створення українського університету у Львові.

Гість з України, докторант Української Академії внутрішніх справ, доцент Іван Білас поділився з присутніми своїми думками-спостереженнями від вивчення архівних документів КДБ-МВС України, які прислужилися до розкриття теми „Історико-правові і суспільно-політичні аспекти українсько-польських депортацій 1944—1947 рр.". Промовець докладно охарактеризував основні передумови появи геноциду українського населення Польщі. Зокрема, він оперував досі маловідомими архівними документами, які насвітлюють дії Сталіна ще в 1942 році щодо майбутнього територіяльного розподілу України і Польщі. Саме тоді за вказівкою Сталіна Молотов проводив переговори з Вінстоном Черчілем і Франкліном Рузвельтом з метою відкриття другого фронту, де між іншим порушувалося з боку Москви питання про територію України та Польщі. В результаті домовленности між Молотовим, Черчілем і Рузвельтом було підписано цей жахливий для українського і польського народів документ від 9-го вересня 1944 року (Люблінська угода).

Далі І. Білас як науковий консультант Комісії Верховної Ради України поінформував присутніх, що парлямент та уряд України занадто повільно виправдовують державну політику щодо засудження акції „Вісла". Свідченням того є прийнятий минулого року парляментом України закон „Про реабілітацію жертв політичних репресій 30—50 років", в якому жодним словом не згадується репресоване українське півмільйонне населення Польщі.

Потім промовець навів вражаючі факти викрадення Росією з України (вже після проголошення самостійности) 1250 архівних справ, які розкривають дії каральних більшовицьких загонів НКВД-МГБ в 1944-1950 роках щодо національно-визвольних підрозділів ОУН-УПА та мирного населення України і Польщі.

На думку І. Біласа, зосереджуючись на історико-правовій оцінці операції „Вісла", не можна не добачати найголовнішої ролі у цій злочинній вакханалії — пробільшовицьких урядів як України, так і Польщі. Особливо „відзначилися" партизансько-енкаведистські загони та спеціяльні підрозділи польської Армії Крайової у знущаннях над мирним населенням обох держав.

Щоб об'єктивно оцінити суперечливі питання в українсько-польських відносинах було запропоновано (до речі, присутнім на цій зустрічі поляком) опублікувати архівні документи в польськомовній пресі, які опрацював докторант І. Білас.

Кандидат економічних наук Галина Щерба (науковий співробітник Львівського відділення інституту економіки Академії Наук України, голова соціологічної комісії Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові представила картину депортації населення з польсько-українського пограниччя 40-их років у світлі соціологічних досліджень. Значне місце в її доповіді було приділено трагічній долі в воєнний і повоєнний періоди одній з найбільш західної гілки українського народу — лемків. Ця велика етнічна група українців Лемківщини, Надсяння і Холмщини в XX столітті особливо зазнала геноциду з боку комуністичних урядів Польщі і України.

У ході висвітлення свого питання Г. Щерба неодноразово вдавалася до результатів пресового опитування „Переселення очима переселенців — з відстані 45 років", а також документів Першого всеукраїнського конгресу лемків, який відбувся в червні 1992 року в місті Тернополі.

Під час проведення в головній викладовій залі УВУ „круглого стола" учасники мали можливість з'ясувати цілий ряд польсько-українських питань, які потрібно глибоко і всебічно досліджувати, коли прагнемо без взаємних звинувачень входити в нову добу добросусідського співіснування.

Мар'ян Лозинський

ВЕЛИКІ ДНІ В УКРАЇНІ УТРИВАЛЕНІ НА ФОТОЗНІМКАХ

Святочний похід у Тернополі з членами УПА
(Світлив: Я. Кулинич)

Члени військових частин беруть участь у відзначенні УПА в Тернополі

Відслонення пам'ятника Т. Шевченка у Львові

Біля ратуші у Львові промовляє мер міста Василь Шпіцер

Біля пам'ятника Шашкевича, де була церква св. Духа промовляє Владика Юліян Вороновський, ректор Духовної Семінарії УГКЦ

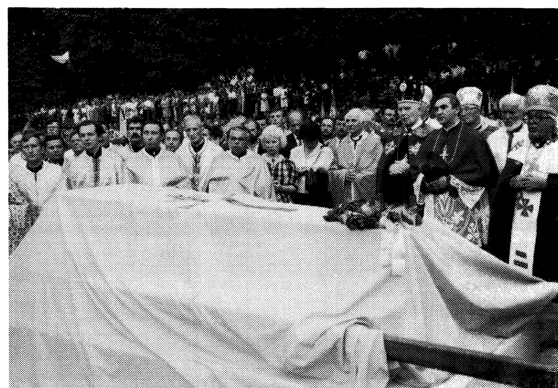
Тисячі людей заповнюють вхід до катедри св. Юра, де виставлено тлінні останки Патріярха УГКЦ Йосифа

Велика делегація СКВУ на зустрічі із президентом України Леонідом Кравчуком у Києві. Посередині головний предсідник УНС Уляна Дячук

Владики під проводом Патріярха і Кардинала УГКЦ Мирослава Любачівського в часі посвячення пам'ятника Т. Шевченка у Львові

Духовенство в часі відправ над труною із тлінними останками Патріярха УГКЦ Йосифа Сліпого

Наш відомий фотограф і автор фільмів Ярослав Кулинич з Ню Йорку не залишився і тим разом без утривалення на фільмовій плівці усіх подій, що мали місце в серпні 1992 року в Україні, у першу річницю її незалежности.

На запрошення товариства УПА із ЗСА він взяв участь у святкуванні 50-річчя УПА в Києві, а відтак в подорожі по Україні по усіх місцях, де боролися та гинули бійці славної УПА через Волинь, Тернопіль, Івано-Франківське, Карпати, аж до Львова. Дісталися на фільмову плівку нашого фотографа і відкриття пам'ятника Степанові Бандері, і відвідини пам'ятника генералові Тарасові Чупринці — Романові Шухевичеві в Білогороці.

Закінчивши цю працю Я. Кулинич повернувся до Києва, де через три дні фільмував та знімав перебіг Світового Форуму Українців.

24-го серпня вже знову у Львові відбулося історичне посвячення пам'ятинка Тараса Шевченка, яке зібрало тисячі народу. Ще більше, бо понад мільйон людей, взяло участь 27-го серпня у перепохованні тлінних останків Патріярха УГКЦ Йосифа Сліпого та ці історичні хвилини знайшли відбитку на світлинах і сотнях метрів фільму та відеострічок. Для цієї останньої Я. Кулинич взяв до помочі працівника Студії ім. Довженка з Києва В'ячеслава Камінського, сам фільмуючи і знімаючи усі історичні події.

В навечер'я перепоховання тлінних останків Патріярха Й. Сліпого 26-го серпня на львівському телебаченні показали фільм Я. Кулинича п. н. „В'язень Христа ради — Патріярх Йосиф", який передали також на три області: Львівську, Тернопільську та Івано-Франківську.

НА ТОРГАХ МОСКОВСЬКОЇ міжбанківської валютної біржі, які відбулися у вівторок, 1-го вересня, курс доляра становив 210.5 рубля. Фінансові спеціялісти відзначають, що курс доляра буде підвищуватися й надалі, тільки, можливо, повільнішими темпами. На московському „чорному ринку" за 1 доляр дають уже 220 рублів.

ЯК ПОВІДОМИЛА У вівторок, 1-го вересня, московська газета „Комсомольская правда", колишній шеф КҐБ Владімір Крючков, котрий тепер перебуває під слідством як один з організаторів серпневого московського перевороту 1991 року, плянував убивство Боріса Єльцина, коли той був міністром будівельної промисловости і літав у службове відрядження до Таджикістану. Крючков доручив атентат начальникові місцевого КҐБ. Чому злочинний намір не було здійснено, газета не пише.

У ДРУГУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
нашої найдорожчої
ДРУЖИНИ і МАМИ

св. п.

Євгенії Підгорецької

з дому Сень

буде відправлена

ПОМИНАЛЬНА СЛУЖБА БОЖА
з ПАНАХИДОЮ

в церкві св. Юра в Ню Йорку, Н. Й.
у четвер, 10-го вересня 1992 р. о год. 9-ій рано

Просимо приятелів та знайомих згадати покійну в цей день у своїх молитвах

муж — ЯРОСЛАВ
дочка — ОЛЕНКА
син — ІГОР
та дальша родина в Канаді й Україні

У глибокому смутку повідомляємо
рідних, приятелів і знайомих,
що в понеділок, 15-го червня 1992 р. відійшов у вічність
в Чикаґо, Ілл., на 76-му році життя,
прийнявши Найсвятіші Тайни

наш дорогий

МУЖ, БАТЬКО, БРАТ і ШВАҐЕР

бл. п.

ІВАН СКОМОРОХ

народжений в селі Чернево, Україна.

ПАРАСТАС відправлено у вівторок, 16-го червня, а ПАНАХИДУ в середу, 17-го червня 1992 р.

ПОХОРОНИ відбулися 18-го червня 1992 р. з похоронного заведення Музики до собору свв. Володимира й Ольги. Тлінні останки спочили на цвинтарі св. о. Миколая.

В глибокому смутку остали:

дружина — МАРІЯ
дочка — ОР'ЯННА
син — ВАСИЛЬ з дружиною ІРЕНОЮ
син — ПЕТРО
шваґер — ЯРОСЛАВ ДИКИЙ з дружиною ДАНОЮ і дітьми
шваґер — МИРОН БОЙЧУК зі сином ЮРКОМ
сестри в Україні:
МАРІЯ СКОМОРОХ
КАТЕРИНА СКОМОРОХ
ЕФРОЗИНА ГОРДОН з чоловіком ДМИТРОМ і дітьми
шваґер в Україні — ВАСИЛЬ ГРИГОРАШ з дружиною ПАВЛІНОЮ і дітьми
кузин — МИКОЛА ПРОЦЕВ'ЯК з дружиною АННОЮ і дітьми в Торонто, Канада
та ближча родина в ЗСА й Україні

Чикаґська...

(Закінчення зі стор. 1)

Після цієї молитовної частини відбулося перед храмом многолюдне віче з промовами й привітами провідних одиниць зорганізованої української громади міста Чикаґо, як теж представників міста і стейту та іншонаціональних приятелів українців.

Віче відкрив голова Громадського комітету інж. С. Личик і попросив Христю Савин відспівати американський гимн. Після вступного слова, він прочитав привітальну телеграму до уряду і народу України, що її Комітет в імені чикаґської громади, переслав на руки Президента України Леоніда Кравчука, як теж представив ведучого програмою стейтового репрезентанта Мирона Куляса.

Мирон Куляс, привітавши численно зібрану громаду, нагадав, як рік тому ми ентузіястично святкували акт проголошення незалежности України, 24 серпня 1991 р., і як з того самого місця, він, який провадив маніфестаційні збори, закликав усіх писати листи до Президента Джорджа Буша з вимогою визнати українську державу. І так сталося, з тим, що, як досі, вже 123 держави світу визнали її самостійність.

У дальшому привіти склали: генеральний консул Польщі М. Ґроховскі, представник мейора міста Чикаґо — Луї Ґутієрес, стейтовий сенатор Володимир Дудич, який рівночасно відчитав привітальний лист від губернатора стейту Іллиной Джіма Едґера (м.ін., губернатор вислав привіти з признанням для української громади до всіх наших товариств і установ), голова організації Поневолених Націй К. Оксас і представниця білоруської громади Віра Ромук.

Від української громади промовляли: проф. Мирослав Семчишин (УАКРада), інж. Орест Бараник (УККА) й інж. Дарія Ярошевич (Т-во Сприяння РУХ-ові).

Слід підкреслити, що напередодні святувань, 22-го серпня, Владика Іннокентій, ЧСВВ, Єпископ Епархії св. о. Миколая, який з причини інших своїх архипастирських обов'язків не міг 23-го серпня бути в Чикаґо, виголосив на радіовисильні катедральної парафії св. о. Миколая святкву промову.

Віче пройшло в піднесеному, радісному настрої, що його викликала віра в кращу долю України, яка на руїнах, що їх залишив московсько - большевицький окупант, почала будову нової незнищимої держави. Свято закінчилося відспіванням українського національного гимну.

Після обідової перерви о год. 4-ій по пол. в залі катедри св. о. Миколая висвітлено фільм п.заг. „Незалежність України", що включав, м.ін., присягу президента і військовиків та високомистецький концерт пісні й танку.

Святкування були старанно й гарно зорганізовані, за що належиться признання Громадському Комітетові й подяка всім людям доброї волі, які не відмовлялися від помочі й на просьбу комітету виконували різні праці, щоб гідно відзначити цей великий день. Годиться згадати інж. Й. Мицика, Б. Крутяка, Івана Верхнянського, паню Івахів, Лялю Кучму-Бабій і Ю. Чорнія.

З нагоди свята Комітет випустив пропам'ятний жетон, що його запроєктував ґрафік Роман Завадович. Цей жетон отримували всі, що зложили добровільний даток до пушок під час збірки, яку провело жіноцтво під усіма українськими церквами. Прибуток з цієї збірки, як також з розпродажу синьо-жовтих прапорів, які виготовили членкині ОЖ ОЧСУ і які їх також розпродали, призначений на потреби України.

Коротка згадка про святкування в Чикаґо першої річниці проголошення самостійности України була передана того вечора на 9-му каналі місцевого телебачення, як теж чикаґські щоденники „Чикаґо Трібюн" і „Сан Таймс" подали на своїх сторінках прихильне звідомлення і коментар про цю подію.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

Науковець...

(Закінчення зі стор. 1)

брошуру IBM, в якій читаємо: „Вся продукція головок (для комп'ютера — Г.К.) ліцензійована або оперта на 6-ти основних винаходах д-ра Романкова. На його досягненнях базується важлива частина комп'ютерної індустрії. Магнетні головки, винайдені ним, приносять 30 біл. дол. річного обороту, а до 1996 року приноситимуть 100 більйонів". Тут підкреслюється, що досягнення д-ра Романкова мають великий вплив на напрям розвитку прикладної електрохемії — він дав наукове пояснення багатьом явищам електроплейтінгу та кенетики. „Д-р Романків — джерело технічних ідей, кількість яких неправдоподібно вміщається в одній людині. Він спонукує свою групу втілювати цілу масу проєктів, багато з яких стало одними з найважливіших для IBM та для розвитку електронної технології взагалі. Він є центром технічних нововведень і децизій. Його професійними порадами та оцінкою користуються у розв'язанні важких технічних проблем в різних відділах IBM".

Ім'я науковця можна бачити в багатьох престижевих органах преси ЗСА та інших країн — поминаючи вузькопрофесійні журнали, про нього писали Волл Стріт Джорнал, Файнаншл Таймс (Лондон) та інші.

Вручення відзнаки Науковця Року (зліва — президент Електрохемічного Товариства Шервуд Кесселл)

— Чи дозволяє Вам інтенсивна науково-дослідницька праця, яка поглинає багато часу, передавати та розповсюджувати Ваш досвід?

— Постійно беру участь в наукових конференціях, і для цього мені часто приходиться їздити по світі. Давав запрошені доповіді в ЗСА, Канаді, Швайцарії, Німеччині, Італії, Україні, Польщі, Японії, Китаї, Кореї. Голова відділу та член Ради директорів Електрохемічного Товариства, організував чотири міжнародні симпозіюми і редаґував збірники з їх матеріялами; тепер підготовляю п'ятий симпозіюм. При кожній нагоді стараюся запрошувати науковців з України. Крім того, проваджу програму, в якій студенти Колюмбійського Університету та Технологічного Інституту Стівенс пишуть докторати під моїм наглядом та наглядом співпрацівників мого відділу IBM.

Та на цьому діяльність д-ра Романкова не кінчається. Як відомо, він постійно бере активну участь в українському громадському житті. Голова Головної Пластової Ради, сприяє розквітові Пласту взагалі та його розбудові в Україні, куди уже двічі їздив виключно в пластових справах.

Сприяючи Пластові на ділі, він протягом довгих років жертвує на виховний фонд імені Дрота при Пласті 2,000 дол. річно, не говорячи вже про оплату своїх поїздок до України та по пластових осередках інших країн. Крім того, д-р Любомир Романків є членом проводу Комісії Українських Молодечих Організацій при СКВУ, дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка в Ню Йорку, членом Українського Інституту Америки, Товариства Українських Інженерів Америки.

На закінчення подаємо слова Президента Академії Технології IBM Альфреда Кутаї, який у відповідь на запрошення голови відділу хемічних технологій Академії Інженерних Наук України Ф. Данилова до д-ра Романкова стати членом цієї Академії, так написав про нього: „Він є серед малої групи вибраних людей IBM, яка включає, серед інших, п'ять лавреатів нагороди Нобля і двох переможців Націонаьної Американської медалі з технології".

НАЙНОВІШІ УРЯДОВІ економічні показники вказують на дуже повільне відродження в економіці країни, а можливості кращих успіхів передбачають аж у наступному році. Незначні поліпшення, які заіснували не змогли зрушити існуючого економічного застою. Все це, не є надто добрими вістками для перевиборчої кампанії президента Джорджа Буша. Декан торговельної школи Темпл Університету Вілліям Данкелберґ каже, що „економіка в країні тепер знаходиться в стані борсання, а з точки зору політика це є поцілунком смерти". Згідно з думками багатьох аналітиків, ця ситуація не є доброю ознакою для теперішнього уряду президента Джорджа Буша.

Є ПІДСТАВИ ВВАЖАТИ, ЩО вашінґтонські переговори ізраїльтян з палестинцями зайшли в глухий кут. Пресовий секретар палестинської делеґації Ганан Ашраві заявила що пропозицію Ізраїля не можна прийняти, оскільки палестинці домагаються не обмеженого адміністративного самоуправління, а виборів законодавчого органу, якому має належати вся повнота влади на контрольованих територіях. З'єднані Стейти і Росія, які є співголовами на переговорах, ще не застосували якихось кроків, щоб знайти компроміс в протистоянні між жидами і палестинцями.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У „Свободі" ч. 163 помилково сказано, що голова Уряду УНР в екзилі проф. І. Самійленко передав президентську печатку та інші символи державности на руки прем'єр-міністра Фокіна. Насправді проф. І. Самійленко передав усе Президентові Кравчукові. — Ред.